TRANSCRIPT Christendom en feminisme, of: is God een vrouw? Met Mariecke van den Berg (afl. 303)

ML Dag gelovigen, heidenen, atheïsten en mensen die denken dat er misschien wel iets is want ja, ik weet niet, er moeeeeeet toch wel iets zijn want het is zo bijzonder dat we bestaan?!?! Welkom bij DAMN, HONEY

START INTRO TUNE

NYD De podcast over shit waar je als vrouw van deze tijd mee moet dealen
ML Mijn naam is Marie Lotte
NYD En ik ben Nydia
ML Dit is aflevering 303. Een aflevering waar we het al heel heel heeeeeel lang over hebben - want we willen 'm al langgg maken. Nu is het eindelijk zover dus: get hyped!
We gaan het namelijk hebben over het Christendom en feminisme.
Daarvoor nodigden we een Grote Speler uit. Ze heet Mariecke van den Berg en ze is zowel hoogleraar religie, gender en seksualiteit aan Vrije Universiteit Amsterdam als bijzonder hoogleraar feminisme en christendom aan de Radboud Universiteit.
WELKOM Mariecke!
MARIECKE Dankjewel
ML: fijn dat je er bent!
NYD: Dubbel hoogleraar. Ja, hoe cool is dat?
ML: Hoe voelt dat?
MARIECKE: Ja, hoogstleraar.
NYD: Ja, precies.
MARIECKE: Dat is heel leuk. Nee, dat begonnen in Nijmegen. Daar was ik eerst bijzonder hoogleraar en later is de positie aan de VU erbij gekomen. Maar de thema's zijn heel erg gelijksoortig. Dus het voelt eigenlijk als één baan, maar verdeeld over twee universiteiten.
NYD: Ja, tof. Het is vandaag Paarse vrijdag. Als we aan het opnemen zijn. En ik vroeg me af, betekent die dag iets voor jullie? Jullie queers!
ML: Eerlijk gezegd. Die dag valt altijd weer als een verrassing op mij dat het zo is.
NYD: Die valt altijd zomaar op je dak?
ML: Ja, dan open ik 's ochtends Insta en dan zie ik ineens mensen of, de GSA. Zie ik dan: Het is Paars Vrijdag! En dan denk ik; Oh my God, het is Paarse Vrijdag!
NYD: Weer gemis…
ML: Weer gemist, weer. Nou ja, ik moet iets spaars aantrekken. Ga ik douchen, vergeet ik het compleet? Niks spaars aangetrokken. Jij ook niet, Marieke. Zie ik?

MARIECKE:Nee, ik kwam er dus achter, ik heb niks paars.
ML: Oh, je heb geen paars!
MARIECKE: Ik heb heel veel kleuren wel maar paars niet. Ja, maar dat ga ik nu. Ik ga een paar andere kleren kopen
NYD: Een compleet paarse outfit.
MARIECKE: Ja, zoiets. Purno, echte ja
NYD: Zou vet zijn!
ML: Een paarse kleer. Ja, en dan gaan we. Oké, ja, ik ga mijn best doen om het volgend jaar wel echt te doen, of misschien trek ik straks mijn paarse trui nog wel even aan. Maar heb jij meegemaakt op de middelbare school?
MARIECKE: Nou, ik weet niet of toen al een ding was, maar in een van mijn middelbare school gebeurde dat niet.
ML: Nee, mij ook niet. Maar ik kwam ook wel vrij veel later dan de middelbare school achter. Oh my god, mijn lesbisch. Maar ik kan me niet herinneren dat er ook maar enige aandacht aan besteed werd.
MARIECKE: Nee, nee, ook niet. Ik herinner me ook niet heel veel expliciete homofobie of zo, gewoon meer niks.
ML: Zeker ja, dat was gewoon een soort van onzichtbaar.
NYD: en dan vooral lesbisch zijn, denk!
ML: ja, dat denk ik ook.
NYD: Want we hadden dan nog wel, weet ik veel, Gerard Joling of zo, dus meer zeg maar. Gay voorbeelden.
NYD: een geestige gay, daar had je dan nog een soort van een beeld van. Maar lesbisch? .
ML: Ja, nee, dat was gewoon onzichtbaar.
MARIECKE: Ja, tot Claudia de Brij, denk ik, dat was voor mij. Denk ik, de eerste Bobo waarvan ik dacht: Oh ja, dat is een soort lesbisch-oud persoon in de Nederlandse mediawereld.
NYD: Lesbian Jesus wordt zij genoemd. Leuk, nu al een leuke combinatie van dingen.
ML: Dat klopt wel.
MARIECKE: Ja, ik denk wel dat zij ons kan verlossen. Dat denk ik wel.
ML: Kijk,
NYD: oké, laten we beginnen met een rondje femimissers. Marilot, heb je een femimisser?
ML: Ik heb een femimisser, maar ik wilde eerst even een follow-up geven van vorige week. Want toen vertelde ik over dat ik een jurk had gekocht bij de vintage winkel. En dat ik er, nadat ik die gedragen had en aan het wassen was, dacht: oh my god, dit is een jurk van Shein. En dat is ultra fast fashion en dat wil je eigenlijk helemaal (niet). Dat is echt het allerlaatste wat je wilt als je bij de vintage tweedehands kleding koopt. Ja, en daar was ik

een beetje verbolgen over, maar toen heb ik mijn big girl pants aangetrokken en toen ben ik naar de winkel teruggelopen en zei: Luister, hoe staan jullie hier eigenlijk in? Want ik heb net bij jullie een jurk van Shein gekocht, en dat strookt totaal niet met mijn feministische overtuigingen, maar hoe zit het eigenlijk bij jullie? En toen waren ze echt zo meteen van: Oh my god, het is zo niet de bedoeling. Waar hangt die jurk? Zijn er nog meer? Geef hem terug. Je krijgt tegoed. En ik vond dat echt. En de manager van deze specifieke winkel, zij herkende, luistert blijkbaar naar de podcast!

NYD: Hallooooo

ML: En zij zat ineens in de DM en zij was ook van: Dit is niet de bedoeling. Dus daarin, dat is absoluut geen feminisser van iemand hier.

NYD: Nee, dit was een foutje!

ML: Maar een foutje. Dus ik ben heel blij. En ga allemaal naar de We Are Vintage.

NYD: Ja, Kinkerstraat, Amsterdam!

ML: En wel een femimisser. Ik kreeg een berichtje van een luisteraar, Jolien. En zij schreef: Hoi, hoi, jullie hebben het in aflevering 302, dus vorige week, in het begin over reclame voor steigers. Dat was een femi- frustratie van jou.

NYD; Ja!

ML: Ja, kan je hem even samenvatten?

NYD: Ja, er kwam een steigerbouwbedrijf langsgereden met een auto. En daar stond dus een foto op van twee vrouwen in klederdracht, maar dan wel de seksuele ge-upsexualiteit, zeg maar. Dus een push-up, bh, borsten, ja, lange blonde haren. Het was duidelijk een soort porno-beeld van vrouwen in klederdracht - op een steigerverhuurbedrijf! En dat vond ik. Belachelijk. Bedrijf, en dat vond ik belachelijk.

ML: Ja, nou, toen schreef Jolien

Hoi hoi, jullie hebben het in afl 302 in het begin over reclame voor steigers. Femifrustraas van Nydia: afbeelding van rondborstige/schaarsgekleede vrouwen als een soort logo. ML zegt dan iets over: dat zulke mensen überhaupt niet over zo'n steigers lopen. Ik hoop dat je doelt op de sexy/schaarse kledingstijl. Want er zijn dus ook wel degelijk vrouwen die over steigers lopen. Ik ben zelf actief in de bouwsector en heb jarenlang mee op steigers en daken gestaan. En bovendien wel een in een bikinitopje als het zomers heel warm was. mss heb ik het verkeerd begrepen, maar ik krijg al zo vaak met vooroordelen te maken dat ik hier toch even wou ingrijpen.

NYD: Ja, goed!!

ML: Eerlijk gezegd, terwijl ik het zei tegen jou; van ‘zulke mensen lopen niet op steigers’ dacht ik: Dit komt er zo fucking krom uit. Wat zit ik nou te zeggen? Dat vrouwen niet over steigers lopen?

NYD: Ik heb het plaatje echt zien rijden. Dus ik snapte wel wat jij bedoelde. Want. Nee, je gaat niet in je porno-klederdracht-outfit over een steiger lopen. Tenzij dat ook weer een soort perverse seksuele reclame zo moet zijn, waarbij het vrouwenlijf dan weer gebruikt moet worden hiervoor. Maar nee, tuurlijk, vrouwen kunnen over steigers lopen. En vet goed dat Jolien dat even laat weten.

ML: Ja, en het idee van in een bikini topje, daar had ik nog niet eens over nagedacht. Maar tuurlijk, want mannen die zitten ook half naakt op die steigers van alles te doen als het warm is. Dus nou goed on you, dankjewel Jolien. Nydia, jij eerst trouwens!

NYD: Gisteren kwamen er beelden uit de Oval Office online en daar is een vrouw te zien. Susan Del heet zij en

ML: Del, de vrouw van de computer meneer. De Dell computer meneer.

NYD: ik weet niet eens hoe ik het moet omschrijven, maar zij, nou ja, wat ik zei en wat ik echt wel een femimisser vind is: Wow, goed Halloween kostuum, gewoon hoe zij er gewoon uit…. Zij heeft niet een Halloween costuum aan, zij is gewoon zichzelf daar, maar ja, dat was mijn feminine misser: dat ik een vrouw zie en dan zeg 'goed Halloween' kostuum door hoe zij ja, plastic chirurgie, make-up, de jurk die ze aan had.

ML: Ja, zij is, denk ik, een heel goed voorbeeld van het Mara Lago feest. Dat feest, hoe heet het ook alweer? Dat dat, oh ja, dat de schoentje die Trump de vrouwen rond Trump erop een hele specifieke manier uitzien en zich dus ook cosmetische chirurgie laten aanmeten en bepaalde ja, blond haar en… Allerlei uiterlijke kenmerken die rond Trump heel erg uitvergroot worden bij vrouwen. Ja, volgens mij is dat ook wat zij doet, maar zij ziet er ook doodeng uit.

NYD: Ja, maar dat vind ik dus eigenlijk echt niet oké dat je dat ook zegt. Ja, ik heb het dus zelf ook gezegd, maar dat zeggen over hoe iemand eruit ziet, is echt niet oké, toch?

MARIECKE: Nee, maar waarom is het niet? Het is omdat je iemand helemaal reduceert tot dat aspect van het uiterlijk.

NYD: Ja, en zeggen dat iemand er doodeng uit zien, is gewoon

ML: is misschien wel validistisch.

NYD: Nou ja, daar neigt het voor mij wel naar.

ML: Ja, omdat je bedoelen, dan ook een beetje op weet ik veel, bijvoorbeeld de vorm van haar jukbeenderen, geloof ik.

NYD: En zij is ook dun, ja, en daar dus, daarom zit er een associatie in met oh, het gaat niet goed met haar skelet achter. Dan heb je het over, ja, en dan heb je het over doodeng, maar dat is eigenlijk echt, ik vind dat echt not oké. Daarom is het echt een feministisch voor mij!

ML: Ik snap het. Ik ging, maar ik ging dus ook even googlen van hoe, zag zij er dan vroeger uit, weet je wel, en de beelden van haar van laten we zeggen, pakken mee 20 jaar geleden en nu. Het is echt shocking, want dit was gewoon,

NYD: ja, maar dit hele gesprek!!

ML: Ja, ik vind het in, ik vind het heftig!

NYD: maar plaatjes gaan vergelijken en dan zeggen van oh…

MARIECKE: wat je als je zegt, er is rond Trump iets met vrouwelijkheid, een bepaald soort vrouwelijkheid die rond hem ontstaat. Dat is volgens mij een hele mooie feministische analyse, toch? Blijkbaar om zo dicht bij de macht te zitten, moet je…

ML: Dat kan alleen als je er op een bepaalde manier uitziet

MARIECKE: Ja, en dan maar het waardeoordeel, doodeng of Halloween… Daarmee plaatst je het eigenlijk in een kamp van vrouwen afrekenen hoe ze eruitzien. En dat is een kamp waar we niet willen zitten. Maar die andere observatie vind ik super boeiend.

ML: Ja, Nou, ik ben blij dat jij hier zit met de genuanceerde…

NYD: Voice of reason

ML: Voice of a God!! Marieke, heb jij een feminisser gemaakt?

MARIECKE: Ja, ik heb een femimisser gemaakt deze week. Ik had ik ging eten met een vriend van mij en hij doet onderzoek ergens aan een medisch centrum hier in het land. En hij vertelde over de twee professoren die hem begeleiden en voor mijn geestesoog verschenen gewoon twee mannen.

NYD: Ja, klassieker.

MARIECKE: Echt een klassieker. En op een gegeven moment bleek uit het gesprek dat het twee vrouwen zijn die hem begeleiden. En ik had het niet gezegd nog in het gesprek. Dus mijn gemimisser is eigenlijk tot vandaag ongemerkt voorbij gegaan. Maar ik baalde echt heel erg. Dat is zo'n bekend fenomeen. En toch maak ik me dan ook zelf daaraan schuldig. Dus ik wilde mezelf ook wel echt knijpen of op een ander niet pijn doen.

NYD: Zelfkastijden!!

ML: in de christelijke traditie!

MARIECKE: Ja, hoor. Ja, daar hebben we allemaal middelen voor.

NYD: Maar ook interessant en ook wel een beetje grappig, omdat jij juist in de academische wereld verkeert. En juist weet dat het niet zo hoeft te zijn. Dat het altijd mannen zijn. Maar het is een heel sterk beeld.

RUBRIEK POST

NYD Tijd voor POSTTTTTTTTT

ML *leest voor*

Hallo lieve Nydia en Marie Lotte, en gast,

Onlangs werd ik gebeld met het verzoek om te spreken op een evenement over AI. “Mooi” dacht ik, want dit is precies mijn expertise en ik ben een ervaren spreker.
Ik reageerde dan ook meteen enthousiast. Zo ook de man die me belde. “Super dat je mee wilt doen - want we zochten nog een vrouw.”
Ik was er even stil van. Een vrouw? Ja dat ben ik, maar… ik werd toch vooral gevraagd vanwege mijn expertise?
Ook aan de andere kant van de lijn was het stil. Ik realiseerde me dat hij wachtte op een complimentje.
In een opwelling zei ik precies wat ik dacht: “maar je vraagt me toch vanwege mijn expertise?”
Ja, natuurlijk, was het antwoord. Maar we vinden het ook belangrijk om diverse sprekers te hebben.

Daar kon ik het natuurlijk niet mee oneens zijn, maar toch voelde ik mijn enthousiasme dalen.
“Waarom moet je dat naar mij toe zo benoemen?” Zei ik. “Ik snap de intentie maar voel me nu minder gewaardeerd. Wat zeg je dan tegen mannen die je vraagt?”
Eh ja… niks eigenlijk want wat valt er te zeggen tegen de groep die de norm is?
Toen we ophingen was ook bij hem het enthousiasme aanzienlijk gedaald.
“Je kunt het ook nooit goed doen”, hoorde ik hem bijna denken.

Gisteren kreeg ik het definitieve programma en zag ik dat ik de enige vrouwelijke spreker ben, naast 3 mannen en een mannelijke moderator. Allemaal wit (ik ook trouwens). Tja.
Ik ga het natuurlijk doen, maar snappen jullie mijn bittere nasmaak?
Ik hoor graag jullie mening over hoe jullie omgaan met dit soort situaties of hoe jullie er tegenaan kijken. Mag je iemand met goede bedoelingen alsnog aanspreken op zijn gedrag? Of moet ik blij zijn dat ze er überhaupt aan denken in deze mannelijke Tech-wereld?

Oh ja, bij het zelf organiseren van een intern evenement voor mijn werkgever heb ik tegen 2 mannelijke sprekers gezegd: “ja ik zocht nog een witte man, en toen dacht ik aan jou”.
2x een beduusde reactie. 2x uitgelegd wat mij was overkomen. De ene kon er hard om lachen, de andere vond het “een beetje overdreven.”
Je kunt tegenwoordig ook niks meer zeggen….

Lieve groet, Joy

NYD: Ja, goede vraag.
ML: Wat zijn de gedachten?
NYD: Marieke, heb jij hier meteen al ideeën over?
MARIECKE: Ja, ik vind het ook sowieso een herkenbare situatie, denk ik. Maar ook omdat ik wel eens aan de andere kant zit. Dan organiseer je iets en dan denk je, ja, we willen wel graag dat het representatief is. Maar ik denk als je iemand alleen maar vraagt omdat diegene een vrouw is, dan is representatie voor jou dus wat zit daar aan identiteiten? En minder, wat voor soorten kennis hebben we nodig op dat moment? Dus dan is het alleen maar, ja, dan zit je daar om, zoals het Smurf-in-principe, om vrouw te zijn. En eigenlijk hoop je dat diversiteit of inclusie over meer gaat dan alleen maar dat. En dat je denkt, ja, we hebben gewoon verschillende perspectieven nodig. En dat heeft deels ook met identiteit te maken. Ik heb zelf weleens geweigerd om die reden. Dan werd ik uitgenodigd voor een dag over homoseksualiteit en geloof. En er waren allemaal mannelijke sprekers. En die spraken vanuit een wetenschappelijke positie. En dan wilden ze ook nog een panel met ervaringsdeskundigen. En daar was ik voor uitgenodigd. Dus sowieso al werden de mannen gevraagd om kennis te delen. En ik was ervaringsdeskundige.
ML: En deze mannen waren ook niet. Queer of wel queer?
MARIECKE: Nee, nee waren witte heteroseksuele theologen. Ja. En toen dacht ik wel, ja, hoeveel kennis, hoeveel artikelen moet ik nog schrijven? Hoeveel? Ja, hoeveel kennis moet ik nog produceren voordat ik serieus wordt genomen als wetenschapper? Heel eerlijk, ik kon die dag ook niet, maar ik had wel teruggemaild van: als ik wel had gekund, had ik nee gezegd. Want ja, dan ga ik daar in zo'n panel zitten praten over mijn coming-out en zo. Maar ik doe hier ook onderzoek naar. Dus ja, het is een rare vraag eigenlijk.
ML: Op zijn minst dan en gevraagd worden om de kennis te delen en dan kan je eventueel ook nog plaatsnemen in het panel…
MARIECKE: Ja, zo iets! In ieder geval ga ik niet in zo'n panel zitten wachten tot de mannen allemaal hebben uitgelegd hoe het zit.
ML: Ja, verschrikkelijk. Nou ja, ik snap dus de bittere nasmaak hier ook enorm in deze brief. Ook omdat je dan in dat programma ziet dat je gevoel ook bevestigd wordt. Dat je dan met allemaal mannen zit die allemaal wit zijn. En dan denk je: ja, sorry, maar ik ben hier gewoon een beetje een afvinkje. Ik vind de reactie wel vrij geweldig eigenlijk.
MARIECKE: Ja, meteen omkeren, hoppa!
NYD Ja, precies. Het zeggen en dan dan ook nog inderdaad dezelfde kaart spelen als jij iets organiseert. Volgens mij echt een perfecte manier om eens even aan mannen te laten zien

van ‘ja, weet je, dit is dus iets waar ik mee moet dealen’. Want mannen hebben het heel vaak nog steeds niet door dat dit gebeurt. Ook wel weer bizar dat een man dat dan meteen weer een beetje overdreven vindt. Dan denk ik weer ook van: je kan ook niks meer hebben.
ML Wel echt een mooie opener ook. Ik had haar nog eventjes gemaild om te zeggen dat we de brief gingen bespreken en toen had ze nog een kleine follow-up. Namelijk - want hier zat ik ook aan te denken - zou je er niet nog een opmerking over kunnen maken in je lezing? Zeker omdat AI en deze ongelijkwaardigheden natuurlijk ook voorkomen in de echte wereld. Maar ze schreef er dus zelf al wat over: *“Ik heb er richting de organisatie niks meer mee gedaan. Maar ik ga wel proberen - deze avond moet nog komen - op de avond zelf hier een opmerking over te maken. Het zal namelijk gaan over de ethische kanten van AI, zoals het bekende risico dat AI de bestaande ongelijkheid vergroot. Dan kan ik mooie verwijzing maken naar de samenstelling van het panel. En dat AI o*p basis daarvan zou denken dat praten over AI vooral een expertise van witte mannen is.” Nou, sorry, maar ik heb *no note*s, hoor. Dit is wel een manier van dit aanpakken.
NYD Nee, dit is gewoon heel goed.
ML En ze schreef ook nog over de grap die ze dus heeft gemaakt naar die mannen: *“Ik heb het wel nog best vaak aangehaald als voorbeeld en het leidt tot leuke gesprekken. Wat ik heel mooi vond, was dat een aantal mannen toegaf dat wanneer zij sturen op een diverse groep ze daar stiekem ook een complimentje voor willen.”*
NYD Jaaa. Oh. Ja. *lacht* Ik zat alweer in mijn frustratie. Ja.
Iedereen lacht
NYD Van ‘poeh, wat goed over nagedacht. Wat knap van je’.
ML En dan denk ik echt: je hebt mensen zoals Joy nodig hierin. Die er gewoon een grapje van maken en die ook niet bang zijn om er wat van te zeggen. Want ze klinkt heel strijdvaardig. En als je nog niet moe bent en je denkt ‘ik heb er zin in’, doe het! Doe het! Doe het!
MARIECKE Ik denk dat meesten van ons ophangen en dan bedenk je wat je eigenlijk had moeten zeggen, maar zij zegt het gewoon gelijk. Dat vind ik echt fantastisch.
NYD Precies!
ML Ge-wel-dig. Nou, *no notes*, Joy. Lekker bezig! Ga zo door.

[SPONSORBLOK]

NYD Onze sponsor deze aflevering is het nieuwe boek van een vriendin van de show: Kathelijn Hulshof.

ML Vorig jaar schoof ze bij ons aan om te praten over haar eerste boek: Gevalletje Borderline en toen hebben we het ook kort gehad over dit nieuwe boek waar ze destijds aan werkte en wat dus nú in de winkel ligt, getiteld: Gezond bevonden.
NYD Ja, want wat als je tegen shit aanloopt, een diagnose krijgt, in therapie gaat, dat afrondt.. En ja… wat dan?! Je bent 'gezond bevonden', maar hoe doe je dat eigenlijk, gezond bevonden zijn? Hoe gaat het leven dan verder? Het is een periode die onderbelicht is. Ik had er vóór Kathelijn eerlijk gezegd ook nooit over nagedacht, totdat zij erover begon in onze aflevering. Je hoort iedereen altijd: ga in therapie! Ga in therapie! Maar daarna dan?
ML Dat zei je ook altijd tegen mij, dus ik ging in therapie.
NYD Ja, *very* goed van jou.
ML Cut to nu: ik bén in therapie. Al 2,5 jaar, en ik vind het idee van 'het straks zelf moeten doen' erggg spannie: niet meer kunnen terugvallen op therapie. Tis onbekend terrein. Vanaf het eerste moment dat ik de spreekkamer in liep, was ik al bang dat m'n therapeut zou zeggen: je bent nu klaar met therapie.
NYD Als leek denk ik dan: dat is toch juist fijn? Want dan heb je het blijkbaar niet meer nodig. Yay! Het gaat goed!
ML Ja, maahaarrr, wat goed gaat kan ook niet meer goed gaan. Wat nou als het niet lukt alleen? En stel, het gaat inderdaad niet meer goed, dan heb je dus die therapie al gehad. Wat ga je dan doen? En dat de buitenwereld denkt: nou, die is klaar met therapie, dus nu doen we weer 'gewoon doen' en 'normaal'. En als het dan niet goed gaat, is het jouw schuld.
NYD Oké, oké.
ML Snap je het nu eindelijk?!
NYD Ik denk het…
ML Dus ja, véél behoefte aan ervaringen van mensen die al op dit punt zijn.
NYD God bless Kathelijn en 'Gezond bevonden', een boek waarin ze haar eigen ervaring deelt en ook ervaringen heeft opgenomen van andere mensen in dit schuitje. Niet alleen fijn om te lezen als je zelf in therapie zit of die hebt afgerond, ook fijn als je naast iemand staat in deze situaas, want ja: dan snap je het eindelijk! Soort van in ieder geval.
ML Ik vind het ook weer zo goed en dapper dat ze haar ziel, zaligheid en al haar kwetsbaarheid wederom in een boek heeft gestopt. Wat een vrouw!
NYD We love her!

ML Lees het, mensen! Gezond bevonden van Kathelijn Hulshof. Te koop in je favo boekhandel of te bestellen via de link in onze shownotesssss.

[EINDE SPONSORBLOK]

TUNE WE MOETEN HET EVEN HEBBEN OVER…

ML We moeten het even hebben over religie. Zo'n onderwerp waarvan we al jaaaaaaaaren zeggen: daar moeten we echt een aflevering over maken. *Well, today is the day* en God zag dat het goed was. Want hier is iemand die christen is én feministisch én een vat vol wijsheid rond die thema's, want dubbel hoogleraar!

NYD Hoogstleraar.

ML Hoogstleraar. Ik, moi, Marie-Lotte, kan soms een beetje fel uit de hoek komen als het gaat om het christendom. Ik herinner me dat we een paar jaar geleden tijdens een liveshow een vraag kregen rondom religie en feminisme en dat mijn antwoord eigenlijk neerkwam op: sorry, dat gaat niet samen.

Iedereen lacht

NYD Ja, *cancel* maar een van de twee.

ML Ja, je moet kiezen. Het gaat niet lukken. Sorry nog daarvoor, met terugwerkende kracht. Ik heb gewoon ook negatieve ervaringen met specifiek het christendom. Gelukkig ben jij er, Mariecke, om met ons te praten over de combinatie feminisme en religie.

NYD Want het kan dus wel.

ML Blijkbaar. Ja, we gaan het horen. Hoe is jouw band met de kerk en met het geloof ontstaan?

MARIECKE Ja, dat is vanuit geboorte ontstaan, dus ik ben opgegroeid in een Nederlands Hervormd gezin, protestants.

ML Same.

MARIECKE Op een gegeven moment gingen mijn ouders niet meer zo naar de kerk, maar ik nog wel. Ik was best wel een vrome tiener, denk ik. Dus toen ging ik met een vriendinnetje mee. Toen ben ik wel geswitcht van kerkgenootschap. Ik ben nu Nederlands Gereformeerd. Nou ja, dat is allemaal potato-patato.

NYD Ja, ik vind dit altijd heel ingewikkeld. Zelf ben ik dus rooms-katholiek opgegroeid en ik snap er eerlijk gezegd niks van.

MARIECKE Ja, het is een lappendeken.

ML Het is allemaal afgesplitst.

MARIECKE Die kaart van kerkelijk protestants Nederland is echt verschrikkelijk om te moeten snappen.

NYD Het is jouw werk, helaas.

Iedereen lacht

MARIECKE Het was gewoon een beetje toeval eigenlijk, dus daar ben ik toen blijven hangen, en ook wel periodes niet naar de kerk gegaan, vooral toen ik genderstudies ging studeren en dacht: dit is niet meer te redden.

ML Nee, precies.

MARIECKE Maar dan miste ik het ook wel, dus ben ik ook weer teruggekomen en nu nog wel kerkgaand.

NYD Ja, en hoe is dan de stap naar professioneel je bezighouden met religie en feminisme? Hoe is dat dan gekomen?

MARIECKE Nou, ik ben theologie gaan studeren. Ik wilde eigenlijk heel graag dominee worden, maar tijdens mijn studie merkte ik wel dat als ik uit de kast kom als lesbisch, dan wordt dat heel erg lastig in mijn kerkgenootschap. En ik liep ook heel erg aan tegen het patriarchale karakter van het christendom. Op een gegeven moment was ik daar zo klaar mee, dat ik dacht: ik moet geen dominee worden. Ik moet feminist worden, en dan meteen ook maar professioneel.

NYD En dan een hele goeie!

MARIECKE Ja. Toen ben ik geswitcht van theologie naar genderstudies met het idee van: dan maar gewoon helemaal de andere kant op. Maar religie ben ik altijd wel interessant blijven vinden. Dus ik ben er ook over blijven schrijven. Ik heb er mijn scriptie over geschreven. En zo eigenlijk het onderzoek ingerold, waar dat wel toch samenkomt.

NYD Misschien nog even goed om te noemen: je specialiseert je in het christendom en het jodendom, toch?

MARIECKE Nee, wel echt christendom eigenlijk. Maar ik zit bij een afdeling die wel christendom en jodendom onderzoekt.

NYD Oké, dat heb ik dan gelezen.

MARIECKE Dat staat heel vaag op die website, dus daarom lijkt dat zo, maar dat is eigenlijk niet zo.

NYD Dus jouw focus ligt echt op het christendom en daar zal dit gesprek ook vooral op focussen. Je zegt net al iets over de patriarchale kanten, over hoe patriarchaal het christendom is. Nou, een van onze irritaties met het christendom is: mannen, mannen, mannen. Het is mannen voor, mannen na.

Gelach

NYD Ja, heel frustrerend. Kun je een paar voorbeelden geven van hoe man-gecentreerd dat christendom is?

MARIECKE Dat is eigenlijk doordrenkt in alles. Dus de teksten zijn geschreven door mannen met ook een mannelijk publiek voor ogen. Dat blijkt heel vaak uit de Bijbel. Mannelijke lezers zijn door mannen geïnterpreteerd, door mannen uitgelegd, omdat die priester werden of

dominee. De leidinggevende posities in veel kerken zijn voorbehouden aan mannen. De reddende figuur is een man, Jezus Christus. Dus ja, eigenlijk waar niet? Het is helemaal doordrenkt met dat mannen het uitgangspunt zijn.

ML En vrouwen zijn een bijzin, of een soort helpers, of gewoon ja… Die zijn er ook.

MARIECKE Die zijn er ook, maar dan vaak toch ook door de ogen van mannen, want zij zijn in de Bijbel beschreven door mannen. Het is niet helemaal afwezig. Ik vind dat feministische theologie voor mij gaat over díe plekken in de spotlight zetten waar vrouwen wél aan de orde komen, spreken of iets doen, überhaupt, maar ik ben ook wel steeds meer tot het besef gekomen dat het tragisch is dat dat ook niet meer kan worden veranderd. Dus die geschiedenis hebben wij en iedere nieuwe generatie christelijke vrouwen moet zich daartoe verhouden. De afgelopen decennia zijn er echt wel dingen veranderd. Is de positie van vrouwen in de kerk heel erg veranderd. De manier waarop we de Bijbel lezen is veranderd. Maar dat die Bijbel er is en dat die 2000 jaar daarvoor zo gegroeid is, is niet zomaar ongedaan gemaakt.

ML Dus je moet het ermee doen of zo. Het is nou eenmaal het boek waarmee we zitten.

MARIECKE Nou, er is nu bijvoorbeeld ook een initiatief van Bijbelvertalers die bezig zijn om te kijken of ze een inclusievere vertaling kunnen maken van de Bijbel. Heel vaak gaat het mis in de vertaling, dus dat er een mannelijk vertaalwoord wordt gebruikt waar je ook veel inclusiever zou kunnen zijn. Dus je kunt stap voor stap dat toch wel ook een beetje deconstrueren en veranderen. Alleen het duurt gewoon wel lang. Dat heeft heel lang geduurd voordat het opgebouwd is en ik denk dat het afbreken ervan ook lang duurt. Dus ik ga daar het eindproduct niet van zien.

NYD Nee, precies.

MARIECKE En de vorige generatie waarschijnlijk ook niet. Maar een generatie gaat dat wel zien. En dat is wel mijn motivatie om in elk geval nu, in de levenstijd die mij gegeven is, daaraan te werken.

ML En jij gaat in je werk ook op zoek naar daar waar de vrouwen eigenlijk een soort van de parels in de Bijbel zijn. Je gaat op zoek naar de verhalen van de vrouwen, die misschien dan in een bijzin een keertje worden genoemd. Ik hoorde jou in een podcast vertellen over Wasti. Ik ben dus ook opgegroeid met Bijbelverhalen. En mijn zusje en ik waren altijd fan van Esther.

MARIECKE Oh ja, Esther is ook cool.

ML En Esther is ook cool, maar ik weet nog wel dat… Want Esther is getrouwd met Ahasveros?

MARIECKE Ahasveros, ja.

ML Koning Ahasveros.

NYD Je moet het echt even uitleggen, hoor, want ik ben dus uit het geloof gekomen, maar toen jij dit zei, dacht ik: Ahasveros? Ik weet niet wie dat is.

ML Je hebt Esther en zij is getrouwd met Koning Ahasveros. Ahasveros had daarvoor, voor Esther, ook een vrouw en dat was Wasti. En zij was ongehoorzaam geweest aan hem, want hij had een groot feest gegeven en had ook al zijn pracht en praal tentoon willen spreiden, waaronder zijn vrouw Wasti. Hij had haar willen laten zien.

NYD Hij had haar gesommeerd om te komen.

ML Ja. En toen zei zij ‘nee’. En daarna kwam Esther. Nou, dan een heel verhaal over Esther. Esther is veel braver. Ook cool, maar veel braver. En die heeft ook een grotere rol in de Bijbel. Maar Wasti nauwelijks eigenlijk. Die wordt gewoon neergezet als de ongehoorzame koningin. En ik weet nog wel dat ik haar vroeger dus ook niet leuk vond. Dat je dan denkt: dat was een zeur. En dat is gewoon het enige gevoel wat ik bij haar had. Ik hoorde jou over haar praten, over hoe cool het eigenlijk is dat zij nee zei tegen de macht, op haar moment, en dat zij ook gewoon echt dacht: ik ben je eigendom niet! Dat vereist nogal wat moed, ja.

MARIECKE Ja, ik vind een mooi voorbeeld dat je dat zo noemt. Dat je opgroeit met die Bijbelfiguren, maar je groeit ook op met een idee over hoe je ze moet lezen en begrijpen.

ML Ja.

MARIECKE En wie je cool moet vinden en wie je moet afwijzen. En Esther voegt zich inderdaad helemaal in het gelovige verhaal. Zij doet ook echt stoere dingen, hoor. Zij neemt heel veel risico's, maar daarvoor zit Wasti en die zegt ‘nee’. Dat is eigenlijk alleen maar een proloog bij het verhaal van Esther, maar je moet dan eigenlijk niet alleen maar denken: ik ga ook eens keer iets over een andere vrouw lezen, maar ook: met welke beelden ben ik eigenlijk opgegroeid? En hoe ben ik getraind om sommige personages cool te vinden en andere niet?

ML Ja, en dit is natuurlijk zo met heel veel verhalen, ook met sprookjes en legendes, waarin bepaalde vrouwen worden neergezet als ‘dat moet je niet willen’ of ‘de slechterik’. Ongehoorzaam gedrag wat gewoon meteen afgestraft wordt. Dus ik had er nog nooit zo over nagedacht dat blijkbaar ergens in mij dat gevoel zat over deze vrouw, terwijl ik het geloof toch al lang geleden gedag heb gezegd. Ja, dat was interessant.

MARIECKE Ja, en haar actie heeft ook gevolgen die wel groter zijn. Zij wordt zelf verbannen, dus met haar loopt het, denk ik, niet zo goed af. Hoewel, ik denk, misschien gaat ze ergens gewoon chillen op het strand of zo.

NYD Een heerlijk leven is haar gegund.

MARIECKE Ja, een heerlijk leven nog. Maar de koning is zó geschrokken, dat hij echt een soort brief laat uitgaan naar het hele land met: voortaan moeten vrouwen allemaal hun man

gehoorzamen. En je weet dat als zoiets heel expliciet in een brief naar iedereen moet worden gestuurd, dat niet het geval is.

ML Dan is iemand op zijn pik getrapt.

MARIECKE Dan is iemand op zijn pik getrapt en dan is het blijkbaar heel bedreigend als iemand een keer 'nee' zegt. Dan wankelt meteen het hele systeem. Ik vind dat wel een soort anti-patriarchale actie van haar.

ML Ja, geweldig. Een wet van Meden en Perzen, was het.

NYD Dat was die brief, toch? Die dan vervolgens… God, ik heb ook weer veel geleerd. Heerlijk, even terug naar het man-gecentreerd christendom. Ons godsbeeld is, natuurlijk, of ik zeg nu natuurlijk, maar is ook héél erg 'Onze Vader'. Ik zie ook altijd toch een beetje die man met die baard op de golf voor me. Is ook heel erg 'hij'. Hoe kijk je ernaar?

MARIECKE Ja, dat is een van de consequenties, denk ik. Dus als mannen allemaal de Bijbel schrijven, dan wordt God ook naar hun beeld geschreven. Een van de eerste dingen die feministische theologie is gaan doen, is daaraan morrelen. Of in ieder geval zeggen: de metaforen die we gebruiken voor God, want Vader is natuurlijk ook een metafoor, zijn problematisch, omdat ze zo ontzettend mannelijk zijn. Als vader, als koning, als herder, als Jezus. Dus die zijn ook gaan wijzen op plekken in de Bijbel waar daar ook wel scheurtjes in zitten. Dus als God in het scheppingsverhaal zegt: 'man en vrouw schiep Hij hen, naar zijn beeld schiep Hij hen, dan zit daar ook iets dubbels in, of in elk geval ruimte voor meerdere genders in God.

NYD Ja.

MARIECKE Er zijn nog andere passages waarin God wordt voorgesteld als een moeder die een kind op de arm draagt, maar dat zijn kleine afwijkingen van hoe monotheïstischer het wordt, op een gegeven moment, hoe minder ruimte er is voor vrouwelijkheid in God. Metaforen doen ertoe. Sally McFake, een van de pioniers in feministische theologie, die heeft gezegd: die metaforen zijn echt niet onschuldig. Dus de beelden waar wij mee werken, dat sijpelt door in ons sociale leven. Dus als we God de hele tijd als mannelijk voorstellen, dan gaat het heilige en het mannelijke echt op een heel ongezonde manier samenvallen. Dus we hebben ook echt.. zij zegt: we moeten dat opengooien. We hebben veel meer beelden van God nodig dan alleen die mannelijke.

NYD En wat voor soort beeld kan je dan daar bijvoorbeeld tegenover zetten?

MARIECKE Een beeld van een godin of van een moeder. Het lastige is op moment dat je daar vrouwelijke beelden tegenover gaat zetten, dat je heel snel in een soort essentialisme terecht komt. Want dan, als God niet vader mag zijn, moet hij dus moeder zijn.

NYD Ja precies, het blijft natuurlijk sowieso binnen de kaders die wij kennen.

MARIECKE Ja, dus het lost lang niet alles op. Nee, je kunt ook zeggen…

ML Ik vond het ook altijd een beetje aanstellerig als mensen dan God opeens een vrouw gingen noemen.
NYD *grappend* Leuke feminist ben jij!
MARIECKE Daar kan ik me wel iets bij voorstellen, er zit iets cringe in omdat je dan ook denkt, ja, maar wat is dan een moeder of zo? Weet je wel, is dat het tegenovergestelde van een vader? Dus dan blijf je heel erg aan het binaire plaatje zitten. Je kunt het ontwijken door God genderneutraal te benoemen, als eeuwige of als licht of als liefdevolle, of nou, er zijn wel genderneutrale termen voor. En ik merkte bij mezelf dat… misschien voert het iets te ver voor dit gesprek nu, maar een tijd geleden werd er een expositie vernield over Asherah, zij was een afgodin in de Bijbel. En de persoon die dat deed, was een oud wat oudere vrouw uit Enschede, die op de trein was gestapt om die expo te vernielen. En die zei, er is maar één God en dat is God. Er is geen ruimte voor iets anders naast God. En er was een heel mediadebat over. En sommige theologen zeiden dan: Nou, het is een beetje een achterhaald debat. Want we weten al dat God geen gender heeft. Dus God is een bries. En toen dacht ik: Ja, dat is heel mooi. Maar voordat wij bij een bries uitkomen vind ik het ook fijn dat God een baarmoeder, borsten, al die dingen kan hebben.
NYD Kan hebben, ja, precies.
MARIECKE Dus dat dat ook deel uitmaakt van hoe wij ons God voorstellen.
ML Ik vind de bries ook cringe.
MARIECKE Maar dat staat ook echt in de Bijbel. Dat God voorbij komt als een soort wind of zo. En dat vind ik ook mooi.
NYD Dat spreekt mij ook juist wel aan, dus meer de natuur.
ML Maar de oplossing is natuurlijk…
NYD De alomvattendheid dat God dus niet een persoon hoeft te zijn.
ML Nee, dat helemaal niet een persoon is, nee, en ook niet per se weergegeven hoeft te worden als persoon. Maar ik denk wel omdat wij zo eigenlijk beperkt zijn in onze taal en onze manier van denken, is de enige oplossing om God op zoveel mogelijk manieren weer te geven dan toch, en dat er dus niet een manier is.
MARIECKE Nee, dus of ja, in het Jodendom wordt God de naam genoemd. En vermijdt men eigenlijk zoveel mogelijk om God te veel persoonlijk te maken. Dat is een andere optie.
In Islam heeft God juist. Wat is het? 99 namen of zo. Dus ofwel, open je het voor de veelheid. Of ben je ontzettend bewust van de beperktheid van je taal. Dat gebeurt ook vaak in de mystiek. Daar zijn mensen zich heel erg bewust van: God laat zich echt niet in taal vatten, en alle pogingen die wij doen om taal op God te leggen doet God onrecht aan. Dus ergens daar midden ligt de oplossing. Maar zelf denk ik dat wat wij met vrouwelijk zijn gaan associëren, dus borsten, baarmoeders, menstruatie, al die lijfelijke dingen die moeten voor

mij ook bij God kunnen horen. Dat mag ook heilig zijn. Ja, dus ja, dit stap zou ik niet over willen slaan.
NYD Ja, ja, juist eigenlijk.
ML En zij heeft helemaal dat kunstwerk vernield?
MARIECKE Ja, ze is daar overheen gaan lopen ja.
ML Heftig ook voor de kunstenaar!
NYD Maar eerlijk… oké, ik vind het ook heel heftig en not oké he, maar dat zij dus dacht, en nou stap ik op de trein ook! Ik kan het ook ergens wel waarderen, maar het is niet het antwoord op kunst mensen, geweld.
MARIECKE Nou, het laat dus zien: als je wat ouder bent, kan je volgens mij ook heel goed inzetten voor activisme. Of ik denk zelf wel eens als ik met pensioen ben, dan keten ik me echt vast aan alles wat los en vast is. Gewoon omdat ja, wat maakt het uit?
NYD Ja, totale schijt krijg je op een gegeven moment. Ehm… in je oratie komt de volgende zin voorbij, die mij, nou ja, prikkelde: ‘In mijn vervelingsdagboek,’ want die heb je bijgehouden, ‘figureert Jezus prominent als de diepste oorzaak van mijn verveling.’ En dan is het misschien goed om eventjes kort uit te leggen waar je oratie zich op richt. Voordat we verder gaan over deze zin.
MARIECKE Ja, mijn oratie ging over de kracht van verveling. Het gaat er eigenlijk vanuit dat in gemeenschappen, ik kijk dan vooral naar geloofsgemeenschappen, maar ik denk dat het ook in andere gemeenschappen zo kan zijn. Is er vaak een soort gedeeld verhaal, en er zijn ook mensen die daarbuiten vallen, en dat is naar, maar het is vaak ook heel saai. Dus in de kerk kan je je voorstellen, als het heel vaak over mannen gaat, over mannelijke personages of als hetero zijn de norm is en alle voorbeelden gaan altijd daarover dat het voor queers ook heel saai kan worden in de kerk.
Dus ik ervaar vaak de kerk als op een bepaalde manier heel saai. En dat heeft ermee te maken dat die verhalen vaak ook niet bevraagd mogen worden. En dat de kennis van sommige mensen meedoet en die van anderen niet. Eigenlijk een beetje jouw voorbeeld ook. Dat je gewoon leert om op een bepaalde manier die verhalen te interpreteren, en dat andere interpretaties daarmee ook buiten de deur worden gehouden. Dus ik ben heel geïnteresseerd geraakt in verveling, ook als een mogelijkheid voor verzet. Want ik dacht, wat als we allemaal soort gapend in de kerk zitten of onderuit gezakt? Ja, want als je die verveling aan de oppervlakte laat komen, als je dat aandurft als gemeenschap ook echt met elkaar gaat hebben over waarom is het hier saai, dan kan er denk ik ook een transformatie of in gang gezet worden.
ML Ja, want deze manier van zeg maar kerk bedrijven klinkt mij al interessanter in de oren dan hoe ik md de kerk herinner, namelijk dat ik inderdaad onderuit gezakt een beetje zou denken wanneer is deze focking preek afgelopen?

NYD Ja, maar je wordt niet geacht dat inderdaad te uiten. Wat je ook wel zegt in je oratie van, het is ook wel vaak wordt er dan meteen gezegd van oh ja maar dan jouw geloof is niet diep genoeg of jij je bent er niet echt met je hart in, anders dan had je het niet saai gevonden.

MARIECKE Dus de schuld van verveling wordt heel vaak bij mensen zelf gelegd. Niet altijd, maar soms wordt ook wel gezegd: we moeten jongeren de kerk inhouden, binnenhouden. Dus we moeten ook een band en dat soort dingen.

NYD Dat vind ik ook grappig. Dat een band… dat is dan het antwoord.

MARIECKE En ook heel erg verveling wordt ook gezien als iets van jongeren. Dus dat volwassenen zich ook zouden kunnen vervelen, dat zit vaak niet in het systeem.

NYD Zo grappig. Terwijl iets van 20% of zo van de kerkgangers verveelt zich.

MARIECKE Of vindt de kerk meer saai dan levendig, dat bleek uit een onderzoek.

ML Ik kan me ook niet voorstellen dat mijn ouders de kerk ooit leuk gevonden hebben toen. Wij vroeger gingen.. ik bedoel, ja, je zat daar, je onderging het en je ging weer naar huis. Oh, je dronk koffie misschien nog op het eind.

MARIECKE Ja, dus dan hebben mensen andere redenen om daarheen te gaan. Waarom vond je het saai?

ML Ja, ik voelde sowieso heel veel weerstand tegen iets moeten, dus ik wilde er niet heen. Maar ik, ja, de preek was voor mij gewoon een grote… dat ik echt dacht: oké, nou ga ik heel vaak tellen hoe vaak het woordje ‘het’ wordt gezegd. En zo kwam ik er zeg maar doorheen, want ik kon… ik kon er gewoon niet naar luisteren. Ik was gewoon niet geïnteresseerd en de sorry, ja, de liederen dat ging ook eindeloos langzaam, alles was gewoon zo verschrikkelijk saai.

NYD Maar dus, niet prikkelend.

ML Nee, helemaal niet. En ook niet de catechisatie waar ik heen moest, of weet je wel, dan had je de jongerenbijeenkomsten tijdens de preek of zo. Maar ook daar, ik ja, ik kon gewoon niet… er waren geen interessante onderwerpen. Enige keren dat ik het leuk vond, was als ik het dan een keertje over het occultisme kon hebben.

NYD Want Marielotte was een gothic.

ML Want ik was een heks! En dan kon ik lekker prikken. Ja, dat vond ik heel erg leuk. Maar daar mocht ik het niet over hebben. Op zulke dingen.

MARIECKE Want dat is precies het punt. Dus er zijn dingen waar we het niet over mogen hebben. Vormen van kennis of ervaring waarvan men dan denkt dat daar is de kerk geen plek voor.

En dat maakt het ultiem saai voor sommige mensen. Dus ik denk dat als een geloofsgemeenschap het aandurft om dat wel naar de oppervlakte te laten komen en zich af te vragen, waarom is het zo saai voor sommige mensen hier, dat je wel echt tot een soort

verandering kan komen? Want er staat bijvoorbeeld ook een heel mooi verhaal over een heks in de Bijbel? Ik weet niet of je het kent, maar ja, en zij is echt de heks van Endor. Zij is echt heel erg cool, dus je zou op allerlei manieren kunnen kijken waar jouw kennis en het geloof samen zou kunnen gaan.

ML Ik ga haar wel even opzoeken, de heks van Endor.

NYD Ja, en nog heel even, dat is ook nog een beetje een zijpaadje. Tot we dan bij Jezus als diepste oorzaak van verveling komen. Wat ik ook echt razend interessant vond, is dat je verveling breder ook ziet als een soort middel wat ingezet wordt. Om minderheden iets vervelends aan te doen.

ML En dat te laten ondergaan. Dat moeten ze dan.

NYD Kan je daar ook nog een paar voorbeelden van geven?

MARIECKE Ik denk dat verveling echt een teken kan zijn dat een machtsmisbruik plaatsvindt, dus niet alleen in de kerk, maar ook in de samenleving. Dus bijvoorbeeld, ik denk dat verveling gegenderd kan zijn. Dat als we een samenleving bouwen waarin vrouwen vooral voor zorgtaken opdraaien, dat het heel saai kan worden. Zorgtaken is hartstikke belangrijk, maar als je elke dag de vaat, het strijken en de luiers moet doen, is dat gewoon heel saai omdat het zich herhaalt. Hetzelfde zou je kunnen zeggen over klassen. Dus als je de hele tijd aan een lopende band werkt en de hele tijd dezelfde schroef aan moet draaien, is gewoon echt heel saai. Ik moest ook denken, een artikel dat ik las over Palestijns wachten.

Dus dat mensen, dit was nog een artikel van voor 7 oktober 2023, maar dat Palestijnen gewoon heel vaak in de positie worden gedwongen dat zij moeten wachten. Wachten voor checkpoints, wachten tot de Israëlische overheid eindelijk een keer hun documentatie in orde maakt. Dus je laat de ander wachten. De een heeft de macht om de ander te laten wachten en zich te vervelen. Of een saaie omgeving te creëren. Dus ik denk dat verveling en macht heel veel met elkaar te maken hebben.

NYD Echt mega interessant. Oké, Jezus. Waarom is hij zo'n oorzaak van verveling?

MARIECKE Ja, ik vind Jezus op twee manieren heel saai. De eerste is…

ML Jezus is saai, wordt ook de titel van deze aflevering.

NYD Neehee.

MARIECKE Ja, mijn toestemming heb je. Maar in de meer klassieke opvatting over hem is hij saai, omdat hij zo ontzettend veel ruimte inneemt. Dus ik zie Jezus soms als een vorm van… theologische manspreiding of zo. Dus dat hij alomtegenwoordig is. Dus er zijn heel veel interessante karakters in de Bijbel en in de traditie maar hij duwt ze als het ware naar de buitenkant omdat hij zo centraal moet zijn, dus het is net alsof die centraalheid van hem de hele tijd bevestigd moet worden door het hele over hem te hebben, en ik denk dat hij daardoor, ja, ik heb wel eens ergens geschreven, hij geeft zoveel licht dat hij weer schaduw

werpt, maar daardoor komen andere mensen in de verdrukking. Je merkt het ook aan preken. Ik weet niet of jij dat herkent, voor zover die preken dan ergens hebt meegekregen, maar dat preken ook altijd bij hem moeten eindigen.
ML Oh, dat zou kunnen, dat weet ik echt niet meer.
MARIECKE Hij is een soort, ja, een trechter waar eigenlijk alles in gestopt moet worden.
ML Terwijl het idee bij Jezus is dat hij aandacht had voor iedereen en dat hij liefde had voor iedereen, maar dat is eigenlijk zo, dat hij dat had is eigenlijk dan zo belangrijk dat de andere mensen vergeten worden.
MARIECKE Ja, dus het is ook een paradox. Hij komt zo erg op de voor de marge dat die marge zelf helemaal niet aan de orde komt. Dat is de tweede reden waarom ik hem saai vind: wat meer progressieve christenen kunnen vaak wel best wel veel met Jezus, want hij was, als je de Evangeliën leest, het nieuwe testament, dan was hij inderdaad ook vaak iemand die opkwam voor mensen die verdrukt werden. Dus ik denk dat dat ook wel klopt. Alleen dat wordt dan zo groots gemaakt, dat die momenten waarop hij dat niet was niet meer aan de orde kunnen komen, want dat bedreigt dan dat beeld van Jezus, die zo revolutionair en zo progressief en zo inclusief was. Terwijl er ook echt wel voorbeelden zijn waarin hij dat helemaal niet zo was. Dus dan vind ik het ook weer een beetje eng worden. Ik vind het eng worden op een moment dat het verhaal niet meer bevraagd mag worden.
NYD Ja, dit is precies wat er met heel veel figuren gebeurt: dat we toch heel graag iemand willen zien als helemaal goed en helemaal slecht, en als iemand bijvoorbeeld een feministisch icoon is die ook racistisch was, dat dat heel moeilijk is om daar gesprek over te openen, dat mensen toch al snel vinden van , ‘ja maar ze deed ook hele goede dingen’.
ML En dan komen ze weer met de trein uit Enschede iets kapot maken.

NYD Ja, en terwijl dat is nou juist waar de waarde uiteindelijk zit, denk ik, in de nuance.
MARIECKE En ja, dus op moment dat Jezus een gelaagd persoon mag zijn, waarvan je gewoon kunt zeggen. Ja, hij leefde 2000 jaar geleden in een patriarchale samenleving. Natuurlijk zien we dat terug in zijn gedrag. Hij hoeft niet perfect te zijn. En dan kan je rustig aanwijzen: momenten waar je denkt, ja, hier deed hij iets heel subversiefs of iets revolutionairs, maar hier helemaal niet. Dat is denk ik interessanter ook, want dan mag hij ook gelaagd zijn en feilbaar. Maar ja, het is een christelijk dogma dat hij zonder zonde was, dus als je het soort moderne variant daarvan denkt, zonder zonde betekent inclusief en progressief en revolutionair, dan mag hij daar dus ook niet meer van afwijken.
ML Nee, want dan moet hij perfect zijn. En ik hoorde jou dus ook ergens in een podcast een vraag stellen: wat betekent het voor ons dat een mannelijk figuur het grootste symbool is geworden van het menselijk lijden? Nou, die kwam even binnen hier en dat vind ik zo'n geniale vraag. Ja, wat zijn jouw gedachten daarover?

MARIECKE Ja, dat is ook een vraag die heel centraal staat in feministische theologie. We zijn gewend geraakt aan Jezus leidend aan het kruis. Dat vinden heel veel mensen een heel belangrijk aspect van hem. Van, in het lijden werd hij echt mens. Dus Jezus was dan God die mens werd. En hij weet ook wat het is om te lijden, omdat hij dat zelf heeft meegemaakt. En dan wordt eigenlijk gezegd: dat is universeel. Dus wanneer feministische theologen zeggen: het is een probleem dat als God mens wordt, dat hij man wordt. Want dat betekent dat hij de ervaringen van de helft van de wereldbevolking niet heeft gevoeld, of zo. Dan is het antwoord daarop van nee, het was universeel. Hij wist dat het was om mens te worden En dan zeggen feministische theologen van, maar dat gaat een stap te ver. Want er zijn ook ervaringen die specifiek zijn voor vrouwen, of vrouwenlichamen of translichamen. Dus je kan niet zomaar zeggen, wat een man meemaakt is geldig voor iedereen. Dus die figuur van Jezus aan het kruis. Denk ik, op het moment dat je zegt dat gaat over iedereen denk ik nee, dat is niet zo, want Jezus wist bijvoorbeeld niet wat het was om als vrouw een kind te baren, wat heel pijnlijk is, of verkracht te worden. Tenminste, ik hoop dat hij dat niet heeft meegemaakt, wat een man ook kan overkomen. Maar voor een vrouw is een andere manier, precies. Ja, dus dat dat universeel maken van die ervaring van het lijden dat je mannelijk lijden universeel maakt, dat vind ik heel problematisch.

NYD In hoeverre denk je dat dit de hele man-gecentreerde christendomverhaal heeft invloed op het patriarchaat zoals we het nu nog kennen?

MARIECKE Ik denk dat het daarop allerlei manieren nog wel in doorsijpelt en dat je nu ook ziet dat er weer teruggegrepen wordt op het christendom in bijvoorbeeld de manosfeer, of onder populisten ook wel. En ik denk dat ze elkaar heel erg nodig hebben, dus dat christendom een soort legitimatie geeft voor hedendaagse terugkeer naar patriarchaat, of in elk geval dat nostalgische verlangen naar dat mannen weer aan de macht moeten zijn, dat heeft een soort legitimatie nodig. Dat vindt men dan in het christendom.

NYD Dat is dan prettig om aan te kunnen wijzen. Kijk, het staat hier in deze passages.

MARIECKE En omgekeerd, vind ik hem wat lastiger te beantwoorden. Dus ik denk in Europa is het christendom lang dominant geweest, maar we weten gewoon niet zo goed hoe het zich ontwikkeld zou hebben als dat niet zo was. Want als de… wie zaten daar voor, de hunnen of zo, als die aan de macht waren geweest. Of de Nordic mythen het langer gered hadden. Of het dan anders was geweest. Ik denk eigenlijk dat het patriarchaat, zie ik als een soort systeem dat zichzelf de hele tijd opnieuw uitvindt. Via religie, via politieke systemen, via de economie. Dat het de hele tijd weer een ander gezicht laat zien. En dat heeft nu zich laten zien in het christendom. Maar had zich dan misschien ook wel iets anders laten zien. Dus ik vind het heel lastig om het andersom te bedenken. Maar dat de dominantie van het christendom niet geholpen heeft, dat denk ik wel. Ja, en tegelijkertijd zijn er ook elementen in het christendom waarvan ik denk dat heeft juist wel geholpen. Zoals? Ja. Dat ik denk dat

ten opzichte van. Aan het begin van het christendom denk ik dat het egalitairder geweest is. Dus dat de eerste gemeenten die samenkwamen waren huisgemeenten dat vrouwen daar een veel grotere rol hadden. Dus dat er wel een moment in de tijd is geweest waarop het christendom zich openbaarde als ook wel bevrijdend voor vrouwen. Alleen dat luik is gewoon heel snel weer dichtgegaan. Maar er zijn wel door de geschiedenis van het christendom. Mensen of kleine bewegingen geweest die daarbij aangehaakt zijn gebleven. De mystiek noemde ik al, maar ook bijvoorbeeld de Kataren. Middeleeuwse ketterse beweging. Dus het wordt dan natuurlijk ook heel snel verketterd. Maar waar vrouwen ook leidinggevende posities konden hebben. Dus het christendom is natuurlijk heel breed. En wat dominant is gebleven is de orthodoxie, de traditionele vorm van christendom. Maar er zijn ook altijd tegengeluiden geweest. En ik vind het wel belangrijk dat, daardoor hou ik het ook vol als feministisch theoloog, om dat aan te blijven wijzen. En ja, wat als dat dominant was geworden, dat weten we niet.

NYD Maar dat kan nog gebeuren.

MARIECKE Ja, wie weet, ja.

ML En dat zijn dan eigenlijk een soort feministische notes. Daar hadden we het in de inbel aflevering over.

NYD Knooppunten.

ML Dat mensen in hun gemeenschappen zelf samenkomen met hun progressieve waarden of hun feministische waarden. En binnen het christendom hun eigen, progressieve vorm eraan geven. En dat het dus fijn zou zijn als er op allerlei plekken van die knooppunten zijn.

NYD Matriarchale plekken zijn.

ML Die dan allemaal bij elkaar komen als een soort wandkleed?

NYD Als je het dan hebt over die religie, die dan dus gebruikt wordt om vrouwen onder de duim te houden - wat blijkbaar ook nu in de manosfeer zo is - waar wordt er dan naar verwezen? Welke teksten of dingen of wat grijpen ze dan aan om te zeggen: Dit is het?

MARIECKE Iemand als Jordan Peterson bijvoorbeeld heeft een boek geschreven, *Wij die worstelen met God*. Daar gaat hij heel erg terug op de verhalen uit Genesis en Exodus, de eerste twee Bijbelboeken: Adam en Eva, Abraham en Sarah. En daar ziet hij een soort van archetypen in, waar hij dan uithaalt van: zo is het ooit bedoeld geweest. Hij is zelf niet christen. Hij gelooft, voor zover ik weet, niet zelf. Maar gebruikt wel de christelijke traditie om zijn idee, namelijk mannen en vrouwen zijn wezenlijk anders en mannen zijn dominant, een christelijk sausje of een Bijbels sausje te geven. Dus dat soort oertypen uit de traditie komen dan in één keer weer omhoog. Adam en Eva hebben trouwens altijd een heel belangrijke rol daarin gespeeld. Maar bij hem ook.

ML Dat zij dan uit de rib geboren is, dus onderdanig of zo.

MARIECKE Maar heel vaak wordt ook zomaar heel sweeping gezegd: Ja, de Bijbel zegt gewoon dit. En dat is niet zo, want de Bijbel is heel erg groot. Er staan ontzettend veel teksten in. De Bijbel zegt van alles, maar is bij ook over bijna niks eenduidig.
ML Het is ook een soort cherry picking dan.
MARIECKE Heel erg. Dus je pikt daar dan uit wat jou uitkomt en was die komt daar niet in voor. Of ze gebruiken de Jezebel Spirit. Ik weet niet of dat iemand iets zegt. Dat is in evangelicaal christendom in de Verenigde Staten. Izebel gaat dat over. Dat is een koningin uit het Oude Testament.

ML Zij was heel ongehoorzaam, toch?
MARIECKE Zij was heel ongehoorzaam. Dus ik denk dat jij ook echt verhalen hebt gehoord waarin met Izebel de vloer werd aangeveegd. Het eindigt ook heel erg slecht met haar. Maar zij is eigenlijk een koningin van buiten. Ze trouwt met een Israëlische koning en zij brengt haar eigen goden mee. En dat is altijd door de hele Bijbel heen, heel spannend. Die andere goden tasten natuurlijk dat idee van de ene god aan. En zij krijgt een tegenspeler, de profeet Elia, en die clashen echt enorm. En zij heeft ook best wel heel veel macht. Ze is de koningin. Het eindigt wel met haar dood, maar zij krijgt heel veel tijd om haar weerspannigheid tentoon te spreiden. En er heerst een soort idee in sommige evangelicale kringen dat Izebel, dat zij toen leefde, maar haar geest is nog onder ons. Dus dan wordt gezegd van vrouwen die zich verzetten of vrouwen die te kritisch zijn of die te eigenzinnig zijn van: die hebben een Jezebel spirit, een Izebel geest.
NYD Ja, en dat wordt dan als iets slechts gezien. Wat ik denk echt: yes!
ML Ik ook! Maar ook in de Handmaid's tale heb je toch de Jezebels, de sekswerkers. Dat zijn alle vrouwen die toch een beetje verstoten worden van het handmaid zijn. Dus dat zijn dan Jezebels.
NYD Dus dat komt hier vandaan. En verder, als je kijkt naar de rol van vrouwen in de Bijbel. Want er zijn wel een aantal vrouwelijke personages die dus wel echt wel wat ruimte krijgen. Maar als je het groot kijkt, dan is het relatief klein.
MARIECKE Ja, het is heel klein. Ik had een blog gelezen van een Bijbelwetenschapper, ik denk uit Australië, die heeft met kunstmatige intelligentie gewoon geteld van: als het over mensen gaat en het gaat hoe vaak gaat het dan over mannen en hoe vaak over vrouwen. Dan gaat het in 96% van de gevallen over mannen.
NYD Oeh.
MARIECKE Dat was nog meer dan ik dacht.
NYD Oh ja, veel meer dan ik dacht. Als ik een gok zou hebben gewaagd, zou ik denken 70-30 of zo.
ML Komt niet door de Bechdeltest.

MARIECKE Nee, die komt zeker niet door de Bechdeltest. Er is maar een verhaal wat ik kan bedenken in de Bijbel dat door de Bechdeltest komt.

NYD Welke is dat?

MARIECKE Dat is Ruth en Naomi. Even denken hoer ik het snel uitleg. Ruth vlucht voor hongersnood, gaat naar een ander land, daar trouwen haar twee zonen met vrouwen uit dat land. Die zonen overlijden, haar man overlijdt ook, dus dan is alleen nog maar over met haar twee schoondochters. En dan besluit ze terug te gaan naar haar thuisland. En een schoondochter zegt op een gegeven moment: Nou, ik zie dat toch niet helemaal zitten, ik ga terug. Maar een schoondochter blijft bij haar schoonmoeder, Naomi, en die spreekt dan hele bekende woorden: Waar jij gaat, dan ga ik. Jouw God is mijn God, jouw volk is mijn volk. En waar jij sterft, dan zal ik ook sterven en begraven worden. Zo'n hele mooie trouwbelofte. Die van één vrouw naar een andere vrouw wordt uitgesproken, waar geen man aan te pas komt en wat ook niet over een man gaat, dus het is dus eigenlijk de enige plek waarvan je kan denken: Oh ja, ddie haalt de Bechdeltest.

ML OMG.

NYD Dat is meteen wel een heel mooi stuk tekst.

ML Hele mooie tekst, maar wel dramatisch weer.

NYD En dan bijvoorbeeld queer personen?

MARIECKE Dat is een beetje lastig omdat queer zo'n moderne term is, dus dan moet je wel bedenken dat wat wij nu bij queer bedenken, dat mensen dat in de Bijbel misschien anders beleefden. Maar je hebt de figuur van de eunuch door het hele Oude Testament en het Nieuwe Testament heen. Dat is de figuur, dat is iemand die werd toegevoegd aan de harem en daarvoor ontmand werd. En de figuur van de eunuch figureert soms in transgender theologie, waarvan men natuurlijk wel zegt: Ja, als iemand jou ontmant, is heel iets anders dan wanneer je zelf je eigen beweging een transitie ingaat. Maar met die figuur van de eunuch ontstaat wel een figuur die ergens tussen genders in zich beweegt. In elk geval lichamelijk en ook in hoe die persoon leeft, want die blijft ongetrouwd en die wordt in de harm opgenomen of als beschermer van de harem.

ML Bij de vrouwen dus?

MARIECKE Ja, dus koningin Wasti die wordt door eunuchen gesommeerd om bij Ahasveros te komen. Dus dat is een figuur. Je hebt klassieke queer figuren zoals David en Jonathan. David is de tweede koning van Israël en hij raakt bevriend met Jonathan, de zoon van de eerste koning van Israël, nog voordat David dat zelf wordt. En daar zit, wat mij betreft, een heel sterke homoerotische subtekst onder die vriendschap. Dus die vriendschap gaat zo ver dat op een gegeven moment Jonathan overleden is en dan zegt David: Oh, Jonathan, ik hield zoveel van jou, mijn liefde voor jou is meer dan die voor vrouwen.

NYD Nou ja, dat is…

ML …vrij homoerotisch.

NYD Maar ook vrij duidelijke tekst, wat mij betreft.

MARIECKE Ja, maar daar zullen anderen weer zeggen: Ja, dat was gewoon een hele diepe vriendschap of zo. En voor mij maakt niet zo heel veel uit of zij echt homo waren, in de zin zoals we dat nu zouden zeggen. Maar dat er in de Bijbel dit soort identificatiefiguren zijn voor mensen die nu christelijk en queer zijn, dat vind ik wel belangrijk.

ML Maar worden mensen niet ook woedend als dit gesuggereerd wordt?

MARIECKE Nou, dat ligt een beetje aan welke christelijke persoon je het vraagt.

ML Dat is waar.

NYD *ironisch* Alle christenen worden woedend als je dit zegt.

ML Ik kan me voorstellen dat er weerstand is.

MARIECKE Die is er ook wel.

NYD Dan zeggen ze: De Bijbel is de Bijbel.

MARIECKE Dan wordt gewoon gezegd, van ja: maar volgens de Torah of volgens de wet van God mocht dat helemaal niet, dus dat kan niet dat David queer zou zijn geweest. Dan denk ik: ja, David deed heel veel dingen die niet 'mochten', dus dan kon dit er ook nog wel bij.

ML Het was een rebel. Want dan kunnen mensen zeggen: Dit staat in de Bijbel. Maar ja, dit staat ook letterlijk in de Bijbel, dat hij meer hield van Jonathan dan van een vrouw. Ja, is ook iets wat erletterlijk stond.

MARIECKE Ik ben zelf een beetje afgestapt van dat iets er letterlijk staat. Omdat tussen de tekst en de persoon zit altijd nog interpretatie.

ML Ja, precies.

NYD En ook die vertaling.

MARIECKE Ja, en die tekst is gewoon echt millennia oud. Dus dat je kunt weten wat er staat… Het geeft mij heel veel lucht dat we dat eigenlijk nooit helemaal kunnen weten. Dus ook de conservatieven kunnen dat niet. Maar de progressieven ook niet.

NYD Niemand weet het.

MARIECKE Dus ik denk: Die tekst staat daar zo, die doorbreekt het idee dat mannen niet meer van mannen kunnen houden dan van vrouwen. Wat betekent dat? En dan is er een waaier van interpretatie. Dus één kenmerk van queer theologie, dus de Bijbel gelezen vanuit een queer perspectief, is dat de interpretatie nooit klaar is. Het is altijd een proces dat doorgaat. Je komt echt nooit op een eindpunt waarvan je kan zeggen: dit is wat er staat. En juist die waaier aan mogelijkheden en dat je altijd nog vervolgvragen stelt, dat is queer. En dat vind ik er ook mooi aan.

ML Ja eigenlijk wordt de Bijbel gebruikt als: Dit staat geschreven en dit is hoe het moet. Terwijl het hele ding van een boek wat ooit geschreven is, is dat het juist zo aan de interpretatie onderhevig is.
NYD En de lezer.
ML Het voelt heel tegenstrijdig of zo. Dat het dus wordt gebruikt als: En dit is ons geloof en hier staat het en dit moet je volgen.
MARIECKE Ja, dus dat hele idee van: We kunnen weten wat daar staat, we kunnen daar zekerheid over hebben. Dat zou vanuit een queer- of feministisch perspectief altijd bevraagd worden. Maar dus ook als je zegt: Alleen de progressieve vertaling is de juiste. Dat kan eigenlijk ook niet. Dus het is belangrijk om de opties open te houden, dan dat je bij een progressieve interpretatie uitkomt. En ik denk dat het ook niet kan, want heel veel in de Bijbel is gewoon ook niet, hoe zeg je dat? Er staan ook gewoon teksten in, de teksten of terror worden die genoemd, met de beste wil ter wereld kan je daar geen progressieve, inclusieve uitleg op loslaten.
ML Maar dat maakt het eigenlijk ook wel weer lastiger. Want mensen hangen een religie aan of mensen hebben een religie, ook om een soort duidelijkheid te hebben, of een soort gevoel van controle, denk ik of zo. Tenminste, ik kan me voorstellen dat het fijn is om te geloven, omdat dat dat iets is waar je dan een soort rust uit haalt. En dan is alles wat jij zegt eigenlijk super verwarrend. Als je de Bijbel op allerlei manieren de hele tijd kan interpreteren.
MARIECKE Ja, dus dat is denk ik ook waarom conservatisme het doorgaans beter doet dan...
ML Ja, precies.
NYD Ja, het is lekker duidelijk.
MARIECKE Dus het verlangen naar duidelijkheid. En het is niet alleen maar duidelijkheid dat mensen willen. Het is ook duidelijkheid die vaak in hun voordeel is. Niet altijd, maar vaak wel. Dus ik denk voor mij. Ik verlang soms ook wel naar duidelijkheid, maar dan meer de duidelijkheid van de gemeenschap die zegt: Dit zijn onze waarden. Daar onderhandelen we niet over. Dus we zijn inclusief bijvoorbeeld, of we willen opkomen tegen onrecht, of dat soort afspraken die je met elkaar maakt. Dat die duidelijkheid moet voor mij meer komen uit dat de gemeenschap ze gecommitteerd aan een bepaalde manier van gemeenschap zijn en niet aan: zo lezen we de Bijbel.
ML Ja, dat het niet heel dogmatisch wordt.
MARIECKE Nee, je kunt zelfs nog dogmatisch zijn in hoe je de gemeenschap vormgeeft. Bijvoorbeeld dat je zegt: Wij tolereren gewoon niet dat bij ons queer mensen worden uitgestoten of we tolereren niet dat er hier islamofobie gepreekt wordt. Dus daar kan je best dogmatisch in zijn. Dat je eigenlijk zegt: Dat is gewoon ononderhandelbaar voor ons. Dus dogmatisch in de zin van: echt ergens voor gaan staan. Daar heb ik geen moeite mee.

Dogmatisch in de zin van: Dit is de interpretatie en hier stopt die. Daar heb ik wel moeite mee.

NYD Maar wat jij nu zegt over een hele inclusieve gemeenschap die dus ook echt bezig is met het hier en nu. Als je het dan hebt over verveling en geloof denk ik dat ik dat ook wel heel erg miste toen ik dus nog naar de kerk ging. Dus er wordt wel heel veel moois gezegd over onder andere Jezus en omkijken naar elkaar. En dan heb je naaste lief. Maar waar is het stuk dat we het vertalen naar het hier en nu? En waar komen we dan op nu voor mensen die met racisme te maken hebben of armoede?

ML Dat je een beetje vuur voelt en een beetje passie.

MARIECKE Ja, het blijft heel vaak in het algemene. Dan wordt er gebeden voor mensen die onderdrukt worden.

NYD Ja, en theoretisch.

MARIECKE Maar zodra je dat gaat concretiseren: wie wordt er dan onderdrukt? Dan wordt ‘t natuurlijk veel spannender. Dat vraagt van jou een positie en een commitment, dat wordt veel spannender. Dus ik heb liever dat gemeenten daar zich over buigen. Ik vond trouwens hoe jullie beginnen met…. waar, waar heb ik misschien een misser gemaakt of zo?

NYD Oh, de Femi-misser, ja ja ja.

MARIECKE Ja, de Femi-misser. Dat is denk ik hoe gemeenschappen ook zouden kunnen werken.

NYD De Reli-misser.

MARIECKE Ja, de Reli-misser. Waar hebben wij een Reli-misser gemaakt? En dat je daarop aanspreekbaar bent. Dus dat je eigenlijk open blijft staan voor: ‘onze eigen principes, die hebben we, maar we weten dat er ook constant in falen. En daar staan we open voor’. Ja, dus eigenlijk, ja, wat jullie hier doen, denk ik: oh, dat zou de geloofsgemeenschap eigenlijk ook moeten doen. De reli-misser zou echt..

NYD Meer openstellen

MARIECKE Ja, of dat je gewoon kan zeggen: vorige kerkdienst of zo is dit of dat gezegd en dit of dat gemeentelid heeft daar eigenlijk bezwaar tegen aangetekend, want het was eigenlijk niet helemaal de bedoeling, en dat je dan ook kan zeggen: Oh ja, dat klopt.

NYD Dat bespreken we open, niet achter deurtjes, nee, nee.

MARIECKE Nee, nee. Gewoon, dat we met elkaar denken: Oh ja, nee, dat was niet handig.

NYD Maar je hebt ook een keer een brief geschreven, toch, naar de kerk waar je eerst onderdeel van was, waarin je aangaf van: ik ga weg, of ik weet even niet wat de juiste bewoording hiervoor is, waarin je kritiek hebt geuit. En de kerk is later terug bij jou gekomen, van: we hebben eraan gewerkt. Wat ik heel mooi vind.

MARIECKE Ja, ja. Dus ik was een beetje klaar met de kerk. Was toen ik ergens begin 20 was. En onder andere vanwege het standpunt rond homoseksualiteit. Toen belde de predikant mij op en zei: we hebben ander beleid nu, dus als dat was wat je tegenhield, dan kan je ook weer…

NYD Je mag terug.

MARIECKE … bedenken of je terug wil komen? Ja, ja, dat vond ik heel mooi, want ik was een echt al best een tijdje weg en (ze) hadden geen verplichtingen meer aan mij of zo. Maar ja, dus dat gebeurt ook: dat kerken zich laten aanspreken. NYD En dat zou je willen zien.

MARIECKE Dat ze dus excuus aanbieden, bijvoorbeeld. “We hebben dingen fout gedaan”. Dat zijn vaak hele krachtige momenten.

NYD We kijken er nu anders naar.

ML En gebeurt dat vaak?

MARIECKE Dat gebeurt soms. Het is volgens mij, het is in mijn eigen kerkgenootschap gebeurd richting LHBT's. We hebben soort uitgesproken van we weten dat beleid dat we lang gevoerd hebben dat het heel veel schade heeft aangericht. En dat dat publiek gezegd wordt, dat is wel belangrijk, denk ik.

NYD Ja, zeker.

ML Ja, nee, dat denk ik ook.

NYD En is er dan ook meer ruimte, denk je, al, binnen het christendom? Misschien is dat een te brede vraag hoor, want christendom is natuurlijk heel groot, maar voor bijvoorbeeld queer mensen?

MARIECKE Ik denk het wel. Ik denk dat in elk geval, ik kijk dan gewoon even naar Nederland, dat daar meer ruimte komt. Dat kerken zich bewegen richting meer ruimte. Ik

ben wel heel benieuwd wat het gaat doen met kerkgenootschappen nu het populisme, conservatief gedachtengoed, weer terrein wint.

ML Ja, ja!

MARIECKE en dan ben ik wel benieuwd naar: hoe diep is het dan gegaan? Ja, daar ben ik wel benieuwd naar. En soms denk ik wel eens: de kerk is vaak trager, maar ook grondiger. Dus als men in de kerk besluit: vanaf nu mogen queers ook leidinggevende functies of ze mogen aan het avondmaal of weet ik veel wat..

NYD Want dat mocht ook een tijdje niet? Aan het avondmaal?

MARIECKE Dat mocht soms ook niet. Dan is daar heel lang over vergaderd en allemaal boeken over geschreven en synodes, en wûh…

ML *lacht* Sorry, ik vind dat heel grappig.

MARIECKE Dus dat is een heel diepgaand proces.

ML Ja, maar dat is dan wel… want dan is er bij de kerk niet… of tenminste… dan is pinkwashing iets wat misschien minder snel voorkomt.

MARIECKE Pinkwashing komt minder snel voor. Altijd als er zo'n stap genomen wordt, dat stuit dt op heel veel weerstand, dus mensen moeten dat tegen… Je riskeert conflict. Ja, dus dat moeten mensen dan allemaal ervoor over hebben. En het is heel erg uitgedacht. Ja, ik zou het zelf zonde vinden van al die boeken en synodes. Dus dat ik denk: Ja, dat ga je toch niet terugdraaien? Tot voor kort monitorde het Sociaal Cultureel Planbureau de acceptatie van LHBTI-personen. Ja, en nu is dat, denk ik, door Trimbos overgenomen. Heel vaak zie je dat aan de oppervlakte de acceptatie heel hoog is. Maar zodra je dieper gaat - van wat als je mensen ziet zoenen op straat, of wat als de docent van je kind queer is of zo - dan neemt die acceptatie ook heel snel af. Dus ik heb een soort stille hoop dat het in de Kerk, ja, langzamer is gegaan, maar ook dieper. Ja, als men dan eenmaal een nieuw standpunt inneemt, dan is dat zo bevochten en besproken…

NYD En echt op alle vlakken.

MARIECKE …en zo doorvrocht en doorgesproken dat het misschien ook wel een diepgaandere stap is geweest.

ML Maar dat zou toch wat zijn dat deze hele samenleving super conservatief aan het worden is en dat iedereen zo vrouwenmancipatie uhhhhh en dat de kerk dan zo zit van: ja, nou ja, wij zijn eigenlijk wel van de queers em vrouwen.

MARIECKE In ieder geval van een deel van de kerken zou je dat mogen verwachten. Er zijn ook kerken die nog steeds conservatieve standpunten hebben over vrouwen en LHBT's.

NYD Gaat dat per kerk of gaat dat meer per stroming?

MARIECKE Dat gaat per kerkgenootschap. Er is er nu eentje aan het splitsen over deze vraag. De christelijke gereformeerde kerk gaan uit elkaar omdat er een deel is dat geen vrouwen in leidinggevende functies wil, en een deel dat dat al wel heeft tegen de regels in. En dat is niet meer verenigbaar. Dus dat gaat deels over de positie van vrouwen en deels over de positie van queers. Het is niet iets wat we als kerken als agenda punt 9 nog even aftikken. Nee, het gaat heel diep en dat vind ik soms ook wel lastig. Dat ik denk, het is een manier waarop kerken ook hun identiteit markeren. Zit je nog aan de goede lijn van de orthodoxie of niet? En dat is nu homoseksualiteit of trans zijn. Voorheen zijn er andere kwesties geweest. Bijvoorbeeld de vraag: mag je een ijsje eten op zondag? Dat heeft ook hele…

NYD Oké. Daar zijn ook synodes over?

MARIECKE Ja, of de vraag: heeft de slang in Eden, in het scheppingsverhaal, echt gesproken tegen Adam en Eva of niet? Of moeten we dat mythisch opvatten? Daar zijn ook hele synodes over geschreven.

NYD En zijn er dan genootschappen die zeggen: ja, de slang heeft gesproken. En de ander zegt: nee, hij heeft niet gesproken.

MARIECKE Ja.

NYD Oh wow.

ML En daar zijn hele scheuringen over geweest.

MARIECKE Ja, maar volgens mij zijn dat een soort proxy-onderwerpen. Dus ergens zit al een soort strijd tussen meer progressief en meer conservatief en het heeft iets nodig om zich op toe te spitsen.

ML En die slang is de druppel.

MARIECKE Die slang is dat geweest Het ijsje op zondag is dat geweest. En nu is het homoseksualiteit. Ja, ik hoop dat jullie ook weer iets nieuws vinden.

NYD Ja, het wordt tijd voor wat nieuws.

MARIECKE Dan kunnen we dit ook weer een beetje laten rusten.

NYD Nou, ik weet dus over die slang dat een basisschooldocent tegen de klas soort van zei - want ik heb ook op een christelijke basisschool gezeten, niet katholiek, maar dan protestant, denk ik: ja denk je dat het echt gebeurd is? En zij ging dus eigenlijk een aanzet geven van het kan ook een metafoor zijn. Nou, ik was dus acht of zo of negen en mijn hersenpan die spleet nog net niet open vanuit het idee van: oh wacht, dus het hoeft helemaal niet echt gebeurd te zijn. En eigenlijk, alles wat jij nu vertelt, met ook feministische theologie of queer, dus dat er veel meer ruimte is voor het bevragen, het gesprek erover aangaan. Dat prikkelt en interesseert mij duizend keer meer dan wat ik dus van origine heb meegekregen. Behalve dan die ene juf.

MARIECKE Grapig dat je dat nog weet. Dat dat zo'n indruk heeft gemaakt.

NYD Dat weet ik nog heel goed, omdat je opeens denkt van: Maar dit is mij altijd verteld als de waarheid, terwijl misschien de pastoor het ook helemaal niet… Ik weet niet hoe hij het bedoeld heeft, maar het is mij gewoon nooit uitgelegd: Van het kan ook meer metaforisch zijn.

MARIECKE Dus dat schept meteen al heel veel ruimte. Hoewel ik ook wel denk, iemand als Jordan Peterson gelooft ook niet dat Genesis letterlijk gebeurd is. Maar hij voegt het wel in in zijn patriarchale manier van denken. Ja, dus ook als je denkt: het is metaforisch of mythisch, nog steeds kan het heel dwingend zijn.

NYD Nee, zo heeft hij of denk ik ook niet bedoeld.

ML Ja, nog eventjes terug naar dat onderzoek wat je net aanhaalde over de dalende homo-acceptatie. Of ten minste, haalde jij nou zelf dat specifieke onderzoek aan?
NYD Nee je haalde meer algemene onderzoeken aan.
ML Er is natuurlijk in de afgelopen week, twee weken, zijn er onderzoeken naar buiten gekomen: Een gaat over de dalende homo-acceptatie, en de ander was dat mensen toch dat er een soort knik te zien is in de hoe we staan als maatschappij tegenover vrouwen-emancipatie. En daar bleek uit dat mensen die een religie aanhangen, welke religie dan ook, meer geneigd zijn traditioneler of conservatiever te denken. Waar zit dat hem in? Want dit klinkt als: religie is het probleem. Om het maar even ongenuanceerd te zeggen.

MARIECKE Dat is denk al heel lang zo. Dat bleek ook uit voorgaande studies daarnaar. Dat als mensen religieus zijn, dat ze ook negatiever denken over homoseksualiteit, bijvoorbeeld. Ja, en dat het ook nog heel veel uitmaakt of ze dan ook heel vaak naar de kerk of moskee gaan of niet. Ik weet niet of dat in dit onderzoek ook zo was. Het is dus niet alleen zo dat ze religieus zijn, maar ook hoe religieuzer, hoe negatiever. Ik denk over hoe religieuzer je bent, hoe meer je in geïnstitutionaliseerde religie zit en dat organiseert zich gewoon rond een aantal principes die met gender en seksualiteit te maken hebben.
ML Ja, dan hebben we dus weer dat dogmatische lezen van een Bijbel. Of een ander werk.
MARIECKE Ik ben wel benieuwd hoe dat zich verder ontwikkelt, omdat ik denk het patriarchaat heeft niet per se religie nodig heeft om zich heruit te vinden. Dus ik denk in veel rechts radicale kringen wordt ook ontzettend patriarchaal gedacht, nog los van religie. Dus als dat een beweging is die zich verder gaat doorzetten, dan zou dat wel eens kunnen veranderen.
ML Ja, want als je het hebt over: oké, je hebt binnen die kerken allemaal scheuringen, maar waarschijnlijk, als er dus beslissingen zijn genomen van we gaan meer ruimte geven aan queers of aan vrouwen, en dat is dieper geworteld in die kerken, op een gegeven moment strookt het dan dus waarschijnlijk niet meer met dat patriarchaat. En dan zou het patriarchaat misschien, of het rechtsconservatieve denken, dus weer andere manieren gaan vinden om zichzelf, ja, hoe noem je dat? Zichzelf dus meer vorm te geven en juist weer los te maken van de religie die niet meer past.
MARIECKE Of wat je nu ziet, is een soort huwelijk tussen cultuur-christendom, zeggen we dan maar eve - mensen die vinden christendom vooral gaat over dat wij in Nederland joods-christelijke waarden hebben met elkaar - en radicaal rechts. Ja, dus dat iemand als Wierd Duk van de Telegraaf, dan wordt uitgenodigd om te komen spreken op een reformatorische middelbare school. Radicaal rechts en conservatief christendom vinden elkaar steeds meer in een soort idee: Nederland is te seculier geworden en te islamistisch en we moeten terugkeren naar het idee dat wij soort van christelijk waren en traditionele normen en waarden hadden. Daar vinden ze elkaar heel erg in. Ik denk dat dat deels te maken heeft met teruggrijpen op een traditioneel christendom, maar deels ook met mensen die eigenlijk helemaal niet zo heel veel hebben met dat christendom.
NYD Net zoals die Jordan Peterson.
MARIECKE Precies, maar mensen die gewoon zoeken naar manieren om macht te verwerven. Eigenlijk om macht te verwerven, eigenlijk.
ML Ja, want daar val ik de hele tijd ook over. Ook als je kijkt naar alle berichten uit de VS of zo. Dat je denkt, maar heel vaak wordt dan God en christendom en zo aangehaald. Maar

dan denk je: Sorry, maar dat hele christendom bestaat bij de gratie van naar elkaar omkijken. Hoe kan je dit aan elkaar koppelen? Maar het boeit ze niet. Dat is het natuurlijk.
MARIECKE Dus er is een variant van christendom die dan wordt ingevoegd in een nationalistisch verhaal. Of christendom gaat over Amerika en dat God Amerika zegent of zo. Dus je hebt dan een soort opvatting over christendom, die heel politiek is en eigenlijk gaat over een christendom dat 'onze groep' steunt. Of: fat is iets van 'onze groep'. Maar ik vind het ook lastig om te zeggen: er is een echt christendom en dat gaat over omzien naar elkaar. En er is een cultuur christendom en dat wordt misbruikt. Want ik denk dat er nooit een soort echt christendom is geweest dat alleen maar ging over omzien naar elkaar en inclusie.
ML Het is ook maar een interpretatie.
MARIECKE Het is volgens mij heel belangrijk dat christenen ook heel goed kijken naar hoe zit onze religie in elkaar. En wat zijn daar dan de uitsluitende mechanismen in? Ook christenen die juist zich meer aan de progressieve kant van het spectrum begeven. Dat is een beetje net als met dat Jezus-verhaal: Als je doet alsof er een soort puur christendom is dat onschuldig is, dat klopt ook niet.
NYD Het doet mij gewoon ook heel erg denken aan feminisme. En feministen die zijn er ook in allerlei soorten en die claimen soms ook over zichzelf: nee, ik weet ik weet dan wel alles of ik doe wel… Terwijl, dat kan volgens mij niet. Er is niet één christen en er zijn heel veel verschillende stromingen en het wordt al heel snel op één hoop gegooid dat heeft sowieso al geen zin.
ML Ja, ik doe dat wel met het christendom inderdaad.
NYD Maar ook bij het feminisme wordt dat de hele tijd gedaan.
ML Maar bij het feminisme word ik daar een beetje chagrijnig van. Maar bij christenen mag ik dat dan wel.
MARIECKE Ja, dus bijvoorbeeld, heel vaak wordt het liberale liberaal feminisme als hét feminisme genomen. Dat gaat over gelijkheid op de arbeidsmarkt, en als ze dat eenmaal hebben… Terwijl feminisme voor heel veel feministen over heel veel andere dingen gaat.
NYD Precies.
MARIECKE Ja, intersectionaliteit en ook over ras en klasse, en al die dingen.
NYD Ja en Coenradie zegt: Ik ben feminist, want ik kom op tegen femicide, maar ik wijs wel graag ook een moslim man als dader.
MARIECKE Ja, dat is helemaal niet mijn feminisme. Blijf van die term af
NYD Ja, ook: dat is mijn christendom en blijf van mijn christendom af. Zo kan ik me voorstellen dat dat dan een beetje zo kan voelen. Euhm, waar heb jij je plek gevonden als queer feminist binnen het christendom?
MARIECKE Ik denk dat dat… ik weet niet of ik echt mijn plek heb gevonden.Ik denk dat het feit dat je die positie inneemt een soort noodzakelijke wrijving met zich meebrengt. Dus ik

weet niet of datgene waar ik ten diepste naar verlang, dus echt in een gemeenschap thuis horen of dat binnen de mogelijkheden ligt

NYD Dus dat bestaat…?

ML o,vind ik ook wel treurig

NYD Dus dat bestaat… Of.. binnen de mogelijkheden ligt? Want ik… ik kan me toch niet. Er zijn toch heel veel van onze luisteraars die denken: ja! Bij Marieke, wat ze vertelt, wat ze..

ML jaja, denk ik ook

NYD Ja, 'ik ben ook feminist en ik voel dit ook allemaal. En dit is wat ik… Dit is precies hoe ik het graag zou willen in... En de gesprekken die ik graag zou willen hebben, hoe ik het geloof zou willen invullen'

MARIECKE ja, dat kleed waar jij het net over had, van op verschillende knooppunten komt het samen. Ik denk dat het zo werkt. Dus dat voor zover het christendom geïnstitutionaliseerd is, denk ik dat ik er nooit helemaal thuis zal horen. Zoals voor heel veel mensen geldt. Omdat het daarvoor te erg verbonden is met die lange geschiedenis van patriarchaat. Dus het zal nooit helemaal veilig en nooit helemaal thuis zijn, maar dat wil niet zeggen dat er geen ervaringen van veiligheid of thuisheid kunnen zijn en die zijn er wel, maar dan dat is soms in mijn eigen geloofsgemeenschap of vaak in mijn eigen geloofsgemeenschap. Het is ook op heel veel andere plekken. Dus ik zit bijvoorbeeld bij een feministisch-theologische leesgroep, komen we een keer de maand bij elkaar en lezen we een toffe tekst en hebben het dan over. Dat is zo'n plek, zijn eigenlijk pockets of ja…

NYD ja die nodes

MARIECKE Ja, precies. Waar je elkaar dan tegenkomt. En ik vind het ook wel fijn om te weten: er is zo'n netwerk. Ondergronds-achtig. Van mensen die er ongeveer op dezelfde manier instaan. We vinden elkaar wel. Mijn ideaal zou wel zijn dat er ook echt - en die zijn er ook hoor - er zijn geloofsgemeenschappen, denk ik, die een beetje zo in elkaar steken zoals ik net omschreef. Dat die echt met elkaar hebben afgesproken: dit zijn onze waarden. En daar valt niet aan te tornen. En zo richten we onze gemeenschap in. Maar dat zijn er relatief weinig. En ergens denk ik wel eens: ik zou daarnaar over willen stappen, maar ik vind het ook belangrijk om de gemeenschap waar ik zit, of het kerkgenootschap waar ik zit

ML *zegt geheimzinnig* te infiltreren

MARIECKE *gelach* om daar te infiltreren inderdaad

NYD als een soort Trojaans paard

MARIECKE ja, als een soort Trojaans paard. Of dat ik denk, ja, ik heb dat zelf al gemist toen ik opgroeide

ML Ja, want ik kan me wel voorstellen dat gewoon jouw aanwezigheid ook… Er zullen ongetwijfeld ook andere queermensen in de kerk zijn, of ze nou oud zijn of niet, die dan naar jou kijken en denken: Het kan wel

MARIECKE ja.En ik merk ook als ik zelf bijvoorbeeld preek en ik doe dat vanuit een wat meer queer of feministisch perspectief, dan zijn er heel veel mensen die daarop aangaan.
NYD Ja, het is dan dus niet meer saai
MARIECKE dan is het niet meer saai. Niet om mijn eigen preken helemaal op te hemelen of zo. Maar ik breng dat vaak wel in als ik preek en dan is dat relevant voor iedereen die daar zit, ongeacht of die queer of vrouw of trans of wat dan ook zijn. Dus ik denk ook wel dat de kerk het een beetje kan gebruiken. Alleen, misschien ben ik ook te veeleisend. Dus ik heb best wel een idee over hoe de kerk eruit zou kunnen zien als het activistisch was. En werkelijk transformatief en moedig en niet saai, onsaai. Maar misschien overvraag ik dan ook gemeenschappen. Misschien dat gemeenschappen altijd, dat denk ik eigenlijk, altijd een soort onderhandeling zijn tussen wat er was en wat er kan komen.
MARIECKE Maar je hebt wel die utopische gedachten eigenlijk nodig om ergens te komen. Want daar hebben wij het ook wel vaak over in deze podcast. Dat je een soort van moet kunnen fantaseren over wat mogelijk zou kunnen zijn. Want wat conservatisme natuurlijk de hele tijd doet, is een soort teruggrijpen op een waarde of een leven wat niet heeft bestaan. Maar dat helemaal uitvergroten. Dat mensen het gevoel hebben van we moeten terug daar naartoe. En het enige antwoord wat progressieve mensen of feministische mensen daarop hebben, is eigenlijk een soort utopie schetsen of een soort beeld schetsen van hoe het zou kunnen zijn en waar we naartoe bewegen. Dan is dat misschien niet realistisch nu acuut, maar wel iets waar we stappen naartoe kunnen zetten
MARIECKE Ja, precies. En ik leef dan toch liever met de utopie en de utopie brengt altijd het risico met zich mee op teleurstelling en conflict. Maar het alternatief is je neerleggen bij de status quo, en dat is geen optie. Dus dan, toch liever met de utopie. Ik zit in een onderzoeksgroep die werkt met de term prefiguratie. Ik weet niet of het jullie iets zegt
NYD nee
MARIECKE mag ik even iets zeggen over prefiguratie?
NYD ja
MARIECKE het is een heel leuke onderzoeksgroep, want het brengt theologen en politiek filosofen bij elkaar vanuit de theologie is prefiguratie.. betekent het voorafspiegeling. Dus dat bijvoorbeeld Jona, die in de walvis zit drie dagen, wordt dan gelezen als een voorafspiegeling van Christus, die drie dagen in het graf zit en dan opstaat. Een soort voorafspiegeling van wat er nog gaat komen, iets visionairs. En in de politieke filosofie betekent prefiguratie dat activistische groepen in de middelen die zij gebruiken, al iets laten zien van de toekomst waar ze naar streven. Dus dat als bijvoorbeeld op vliegbasis Volkel eco-activisten willen protesteren tegen kruisraketten die daar worden gestald, dan doen ze dat door daar bomen te planten. Dan willen ze eigenlijk laten zien: deze plek zou ook een plek van bomen kunnen zijn in plaats van bommen. En dat brengen we dan samen. En ik

denk voor mij is dat een heel belangrijk begrip geworden. Dat je denkt: ja, de wereld waar ik naar streef is er nog niet. Misschien maak ik ook niet mee dat die komt. Maar ik kan wel in de manieren die ik gebruik iets laten zien van datgene waar ik op hoop. Dus voor mij komt dat heel mooi samen. Theologie en activisme. En dan is het eigenlijk een kwestie van trouw blijven aan die vormen.

ML Ja. En heb je een voorbeeld van hoe je dat dan *lacht* prefigureert?

MARIECKE Nu, een ideaal dat ik bijvoorbeeld heb voor de geloofsgemeenschap is dat het democratischer georganiseerd wordt, dus dat die Reli-Misser, waar we het net over hadden, ja, dat zou echt een heel goed voorbeeld kunnen zijn van prefiguratief je dienst inrichten. Dat je eigenlijk begint met de ReliMisser

ML I love it!

MARIECKE dan laat je eigenlijk ook zien van: Ik wil, ik zoek een gemeenschap die bottom-up democratisch georganiseerd is en waar we aanspreekbaar zijn op wat we doen. Dus dat is nog niet zo, maar dat zou ik wel voorstaan. Of bijvoorbeeld als je een preek maakt, heel bewust de kant kiezen van degene die in de minderheid zit. En dan denk je, misschien spreekt het niet iedereen aan, maar ik kies er tóch voor om dat perspectief te nemen. Zoiets. Het zit in heel kleine keuzes: in hoe je leest, in wat je vertelt, in hoe je het vertelt, in de ruimte die je mensen geeft, die er is voor weerspraak, tegenspraak. Ja, dat is nu even… Maar misschien moet ik even uit mijn eigen gemeente denken en meer..

ML groter!

MARIECKE Ik ben betrokken bij Christelijk Collectief, dat is een groep mensen die zich inzet tegen de genocide in Palestina in Gaza. En dit collectief organiseert af en toe acties die ik prefiguratief vind, omdat je inderdaad iets laat zien. Ze organiseren bijvoorbeeld wakens waarin ruimte wordt gevoerd. Organiseerden bijvoorbeeld wakens, waarin ruimte wordt gemaakt voor het noemen van de namen van de Gazanen die omgekomen zijn, waarin hen recht wordt gedaan, waarin zij een gezicht krijgen, een verhaal krijgen. Dus het is een manier van samenkomen die volgens mij iets laat zien van: we kunnen wel een wereld bedenken waarin menselijkheid in ieder geval, ja, hoe erg het ook onder druk staat, een plek kan krijgen. Ja, het zit denk ik ook wel… Het prefiguratieve zit ook in die vormen van activisme, die ook iets creatiefs vaak hebben, of iets moois of iets esthetisch. Waar echt een beetje nagedacht is over: waar hopen we op? En welke vormen passen daarbij?

NYD En dit valt dan eigenlijk ook allemaal onder het moedig christendom, wat jij graag wil zien. Dat heb je net ook heel kort genoemd, maar daar heb ik meer over gelezen of gehoord dat dat eigenlijk juist het streven is: het moedig christendom. Heb je daar ook nog een voorbeeld van, van een gemeenschap waar dat echt tot uiting komt? Dus niet zozeer de pre-figuratie.

MARIECKE echt het moedige. Ja, het kerkasiel in Kampen is denk ik een heel goed

voorbeeld. Het is een kerkdienst die echt al heel lang gaande is om een gezin, het gezin Babayants, te voorkomen dat zij terug moeten naar Armenië. Als ik me niet vergis.
ML Ja, dan hebben we het niet over uren, maar over jaren of inmiddels.
MARIECKE Ja, meer dan een jaar al is dat gaande. Dat is een kerk in Kampen die deze familie huisvest. En omdat er een regel is dat de overheid niet een eredienst die gaande is mag onderbreken, wordt daar een eredienst gaande gehouden, dus met christenen uit heel Nederland wordt ervoor gezorgd dat er een kerkdienst is die nu al jaar duurt zodat die dat gezin daar kan wonen en niet uitgezet wordt. En dat is een vorm van burgerlijke ongehoorzaamheid die christenen in Nederland, denk ik, doorgaans best lastig vinden. Ik weet niet of christenen in Nederland heel erg bekend staan om hun burgerlijke ongehoorzaamheid, maar in Kampen gebeurt het wel en het is echt wonderbaarlijk. Is ontzettend veel voor nodig om zo'n dienst meer dan een jaar gaande te houden.
ML Dag en nacht?
MARIECKE Ja. Er moet dus constant iemand zijn voor de dienst.
ML Er moet constant iemand zijn die de dienst voorgaat?
MARIECKE Ja. Mensen vinden er allerlei vormen voor. Dus vanuit mijn eigen gemeente gaan we daar ook een paar keer per jaar naartoe om twee uur in te vullen. Dat is natuurlijk peanuts, maar ja, om daar ook onderdeel van te zijn. Er hangt een grote kaart van Nederland en dan hebben mensen met speldenknopjes aangegeven waar ze vandaan komen, en dan zie je dat echt heel Nederland komt naar Kampen om die dienst gaande te houden. En dat vind ik echt een heel mooi voorbeeld.
ML Ja, dat is echt geweldig.
NYD Zo willen we het graag zien. Moedig christendom. Dan was dit aflevering 303. Heel veel dank, Mariecke. Ik heb echt genoten van dit gesprek en ik kijk uit om nog meer van je te lezen en te bekijken en te horen. Dus we gaan nog dieper in jou duiken, of je nou wil of niet.
ML Misschien heb ik wel een warm gevoel gekregen bij het christendom weer.
NYD Misschien wel, hè? Ja, heel goed.

EINDTUNE

NYD Dit was aflevering 303. Dankjewel Mariecke! Shownotes vind je - samen met het transcript op damnhoney.nl/aflevering-303
ML Daniël van de Poppe bedankt voor de edit, Liesbeth Smit bedankt voor onze website en Lucas de Gier bedankt voor de jingles
NYD Bedankt transcripters: Paula, Pieke, Maaike, Anna, Claartje, Gita, Maaike, Yvonne, Xiao-Mei, Isa, Elke, Baukje, Michelle, Hannah en Roos!
ML Post stuur je naar info@damnhoney.nl. Geld stuur je naar petjeaf.com/damnhoney.
NYD Of niet

ML Zelf weten